

HET VERNIEUWDE ONTVANKELIJKHEIDSCRITERIUM IN DE VOEGINGSPROCEDURE

Een onderzoek naar de toepassing van het
ontvankelijkheidscriterium door strafrechters en
de wijze van onderbouwing van de vordering tot
schadevergoeding in de voegingsprocedure

M.C.H Kerkhofs – Schakenraad Advocaten te Eindhoven – mei 2014

HET VERNIEUWDE ONTVANKELIJKHEIDSCRITERIUM IN DE VOEGINGSPROCEDURE

Een onderzoek naar de toepassing van het ontvankelijkheidscriterium door strafrechters en de wijze van onderbouwing van de vordering tot schadevergoeding in de voegingsprocedure

Auteur

Marjolein Kerkhofs
2046127

Opleiding

Juridische Hogeschool Avans-Fontys te Tilburg

Afstudeerperiode

februari 2014-mei 2014

Afstudeerorganisatie

Schakenraad Advocaten te Eindhoven

Afstudeerbegeleider

mevr. mr. J.P.C. van den Bogaard

Afstudeerdocenten

Eerste afstudeerdocent: mevr. mr. A.L. de Boer
Tweede afstudeerdocent: mevr. mr. M.M.J. van den Haspel

Classificatie

Intern

Eindhoven, mei 2014

Voorwoord

Deze scriptie is geschreven ter afsluiting van mijn vierjarige opleiding HBO-Rechten aan de Juridische Hogeschool Avans-Fontys te Tilburg. De scriptie is uitgevoerd in opdracht van de letselschade advocaten van Schakenraad Advocaten. In de periode van februari 2014 tot en met mei 2014 heb ik onderzoek gedaan naar het vernieuwde ontvankelijkheidscriterium in de voegingsprocedure, alsmede naar de onderbouwing van de vordering tot schadevergoeding door de letselschade advocaten in deze procedure.

Ik wil in dit voorwoord van de mogelijkheid gebruik maken een aantal personen te bedanken voor de totstandkoming van deze scriptie. Allereerst wil ik mijn afstudeerbegeleider mevrouw Van den Bogaard ontzettend bedanken voor het aanbieden van een afstudeerplek. Daarnaast zijn de gesprekken met haar en de tijd en feedback die zij in mijn scriptie heeft gestoken erg waardevol geweest voor de totstandkoming van deze scriptie. Tevens mag een bedankje aan de letselschade coördinatoren en de overige medewerkers van Schakenraad Advocaten niet ontbreken.

Daarnaast wil ik mijn afstudeerdocente mevrouw De Boer bedanken voor haar feedback en beantwoording van mijn vragen. Al deze begeleiding heeft voor een belangrijk deel bijgedragen aan de totstandkoming van deze scriptie.

Marjolein Kerkhofs

Eindhoven, mei 2014

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	7
§1.1 Aanleiding	7
§1.2 Probleembeschrijving	7
§1.3 Doelstelling	8
§1.4 Centrale vraagstelling	8
§1.5 Methode van onderzoek	8
§1.6 Opbouw rapport	8
Hoofdstuk 2: De voegingsprocedure.....	10
§2.1 Wetsgeschiedenis.....	10
§2.1.1 Positie van het slachtoffer vóór de Wet Terwee.....	10
§2.1.2 De Wet Terwee	10
§2.1.3 De Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces	11
§2.2 Voeging	11
§2.2.1 Voegingsgerechtigden.....	11
§2.2.2 Wijze van voeging	13
§2.2.3 Behandeling vordering benadeelde partij ter zitting	15
§2.3 Ontvankelijkheid vordering benadeelde partij.....	16
§2.3.1 Veroordeling verdachte tot enige straf/maatregel	16
§2.3.2 Rechtstreekse schade	16
§2.3.3 Onevenredig belastend	16
§2.4 Uitspraak van de rechter	17
§2.5 Rechtsmiddelen	18
§2.5.1 Hoger beroep	18
§2.5.2 Cassatie	18
§2.6 Conclusie	19
Hoofdstuk 3: Het onevenredige belastingcriterium.....	20
§3.1 Betekenis van het eenvoudscriterium/ Het oude ontvankelijkheidscriterium.....	20
§3.2 Totstandkoming onevenredige belastingcriterium	21
§3.3 Betekenis van het onevenredige belastingcriterium	22
§3.4 Verschillen tussen het eenvoudscriterium en het onevenredige belastingcriterium.....	23
§3.5 Conclusie.....	24
Hoofdstuk 4: Toetsing van het onevenredige belastingcriterium door strafrechters ...	25
§4.1 Verwachting van de toepassing van het onevenredige belastingcriterium.....	25
§4.2 Toepassing onevenredige belastingcriterium door strafrechters	26
§4.2.1 Jurisprudentie.....	26
§4.2.2 Interviews	30
Hoofdstuk 5: Gevolgen van de wijziging voor Schakenraad Advocaten	34
§5.1 Onderbouwing vordering tot schadevergoeding door letselschade advocaten ...	34
§5.1.1 Onderbouwing zaak A	34
§5.1.2 Onderbouwing zaak B	37
§5.1.3 Onderbouwing zaak C	40
§5.2 Conclusie	42
Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen	43
§6.1 Conclusies	43
§6.2 Aanbevelingen	445
Literatuurlijst.....	47

Samenvatting

Op 1 januari 2011 is de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces in werking getreden. Deze wet heeft ervoor gezorgd dat het slachtoffer een zelfstandige positie in het strafproces heeft verkregen. Daarnaast brengt deze nieuwe wet een aantal wijzigingen in het strafrecht met zich mee. Een van deze wijzigingen staat centraal in dit onderzoeksrapport. Het betreft de wijziging van het ontvankelijkheidscriterium in de voegingsprocedure, vastgelegd in artikel 361 lid 3 Wetboek van Strafvordering (hierna: Sv). Het criterium waarmee de rechter beoordeelt of een vordering van de benadeelde partij al dan niet ontvankelijk is, is met ingang van 1 januari 2011 verruimd. Deze verruiming komt er op neer dat de vordering tot schadevergoeding van de benadeelde partij vanaf de inwerkingtreding van de nieuwe wet, 'niet onevenredig belastend voor het strafproces' mag zijn. Voor de wetswijziging hield het criterium in dat de vordering tot schadevergoeding 'eenvoudig van aard' moest zijn.

Het onderzoek richt zich op de praktische uitleg van het onevenredige belastingcriterium. Door de letselschade advocaten van Schakenraad Advocaten is de opdracht voorgelegd om na te gaan wat het nieuwe criterium in de praktijk betekent, zodat duidelijk wordt op welke manier de rechtbank de vorderingen tot schadevergoeding van de benadeelde partij in het strafproces toetst. Het valt de letselschade advocaten namelijk op dat vorderingen tot schadevergoeding met enige regelmaat niet-ontvankelijk worden verklaard, terwijl duidelijk is dat er schade is geleden en deze schade vergoed dient te worden.

Het doel van dit onderzoeksrapport is duidelijk te krijgen wat er wordt verwacht van de onderbouwing van de vordering tot schadevergoeding van de benadeelde partij, zodat de letselschade advocaten van Schakenraad advocaten in staat worden gesteld de vordering op zodanige wijze te onderbouwen dat er een grotere kans is dat de vordering in de voegingsprocedure wordt toegewezen.

Het antwoord op de centrale vraag is verkregen door literatuuronderzoek, jurisprudentie onderzoek, het afnemen van interviews met strafrechters en een raadsheer en tenslotte dossieronderzoek. Aan de hand van informatie verkregen uit bovenstaande bronnen, kan gesteld worden dat de strafrechters redelijk snel naar de toepassing van het onevenredige belastingcriterium grijpen. Bij een eerste beschouwing lijkt het zo te zijn dat de strafrechters niet al te veel moeite doen voor het behandelen van de civiele vordering in het strafgeding. De strafrechters geven aan dat een deugdelijke onderbouwing van de vordering als belangrijkste eis wordt gezien voor de ontvankelijkheid. Voor iedere schadepost gelden verschillende eisen voor de onderbouwing ervan. Het causale verband tussen de schade en het strafbare feit en de noodzaak voor het vorderen van de schadepost gelden echter voor iedere schadepost als eis voor de onderbouwing. Verder valt op te merken dat de motivering van de beslissing inzake de vordering benadeelde partij in het strafproces verbetering behoeft. De verschillende uitspraken die zijn onderzocht bevatten nauwelijks tot geen motivering van de beslissingen. Indien wordt geoordeeld dat de vordering niet-ontvankelijk is, wordt slechts volstaan met een standaardmotivering. Het feit dat de rechter gebruik maakt van een summiere motivering of geen motivering komt de positie van het slachtoffer niet ten goede. Het is voor de benadeelde of de vertegenwoordiger niet duidelijk welke redenen aan de beslissing van de rechter ten grondslag liggen. Mede gezien de wetswijziging, is een motivatie van de beslissing over de ontvankelijkheid van de benadeelde partij gewenst. Daarnaast maakt een duidelijke motivering de beslissing controleerbaar en aanvaardbaar.

Een van de belangrijkste resultaten van het onderzoek is het feit dat de strafrechters veel waarde hechten aan de onderbouwing van de vordering tot schadevergoeding. Het is Schakenraad Advocaten daarom aan te bevelen zorg te dragen voor een deugdelijke onderbouwing van de vordering. Het is het van belang dat de cliënt zoveel mogelijk bonnen, nota's of specificaties aanlevert van de gevorderde schadeposten. De letselschade advocaten kunnen aan de hand van deze stukken en kennis van de situatie, de schadeposten en de hoogte ervan deugdelijk motiveren. Daarnaast is het de advocaten van Schakenraad Advocaten aan te raden aanwezig te zijn bij de zitting. Dit is vooral aan te raden wanneer het gaat om complexe civiele vorderingen. Eventuele onduidelijkheden kunnen ten tijde van de zitting beantwoord worden door de advocaat.

Lijst van afkortingen

Sv	Wetboek van Strafvordering
Sr	Wetboek van Strafrecht
HR	Hoge Raad
OvJ	Officier van Justitie
BW	Burgerlijk wetboek
OM	Openbaar Ministerie
LOVS	Landelijk Overleg van Voorzitters van de Strafsectoren van de gerechtshoven en de rechtbanken
Rv	Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
MvT	Memorie van Toelichting
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

Hoofdstuk 1: Inleiding

Het eerste hoofdstuk van dit onderzoeksrapport bevat de aanleiding van het onderzoek, een probleembeschrijving, de doelstelling, de centrale vraag, de methode van onderzoek en tot slot een korte weergave van de opbouw van het rapport.

§1.1 Aanleiding

Een van de veel voorkomende werkzaamheden van de letselschade advocaten van Schakenraad Advocaten, is een procedure tot voeging in een strafzaak. De advocaten van de sectie letselschade van Schakenraad Advocaten worden in de praktijk in veel van deze zaken geconfronteerd met niet-ontvankelijkheid van de vordering tot voeging of een deels niet-ontvankelijkheid van de schadeposten in de voegingsprocedure. Het is voor hen, in sommige gevallen, niet duidelijk wat de reden is van de (deels) niet-ontvankelijkheid. Daarom is door een van de advocaten van de sectie letselschade de vraag voorgelegd, hoe de rechter omgaat met het ontvankelijkheidscriterium.

§1.2 Probleembeschrijving

Met ingang van 1 januari 2011 is, mede ter vervanging en uitbreiding van de Wet Terwee, in werking getreden de Wet van 17 december 2009 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces (Stb 2010, 1, kamerstukken 30 143). Door de wet ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces is het slachtoffer een zelfstandige procesdeelnemer in het strafrecht geworden. Tevens zijn een aantal rechten die eerst alleen in beleidsregels stonden in de wet opgenomen. Daarnaast zijn de rechten van het slachtoffer ook uitgebreid en de mogelijkheid om schade te verhalen verbeterd.¹

Het slachtoffer had tot eind 2010 geen zelfstandige positie in het strafrecht. Met de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer is dit veranderd en heeft het slachtoffer een zelfstandige positie in het strafproces gekregen. Dit betekent dat een aantal rechten die voorheen alleen voor de benadeelde partij golden, zoals het recht om kennis te nemen van de processtukken of het recht zich te laten bijstaan, vanaf begin 2011 voor alle slachtoffers geldt. De benadeelde partij is diegene die door een strafbaar feit schade heeft ondervonden en deze schade vergoed kan krijgen door zich te voegen in het strafproces.

Ook de inhoud van artikel 361, derde lid, van het Wetboek van Strafvordering is met ingang van 1 januari 2011 gewijzigd. Door de wetwijziging is het criterium veranderd waarmee de rechter beoordeelt of een vordering van de benadeelde partij al dan niet ontvankelijk is. Voorheen was het alleen mogelijk een civiele vordering in het strafproces in te brengen als deze eenvoudig van aard was. Met ingang van 1 januari 2011 is dit criterium verruimd. De vordering mag geen onevenredige belasting van het strafproces met zich mee brengen. Met het nieuwe criterium is beoogd te bewerkstelligen dat de strafrechter zoveel als mogelijk – en vaker - inhoudelijk over de vordering van de benadeelde partij beslist.²

Een knelpunt voor Schakenraad Advocaten richt zich op de mogelijkheid van voeging in het strafproces. Een slachtoffer heeft de mogelijkheid schade vergoed te krijgen door zich als benadeelde partij te voegen in het strafproces tegen de verdachte. Dit kan schriftelijk door middel van een formulier of mondeling op het moment van de zitting. De sectie letselschade van Schakenraad Advocaten houdt zich regelmatig bezig met verzoeken tot voeging. De verzoeken tot voeging worden niet-ontvankelijk verklaard als deze onevenredig belastend voor het strafproces zijn. In sommige gevallen worden de verzoeken onterecht afgewezen. Deze norm lijkt nog steeds uitgelegd te worden als de oude norm, waarbij het verzoek vaak werd afgewezen omdat de schade niet eenvoudig was vast te stellen.

¹ Wetgeving, de positie van het slachtoffer in een strafproces. <www.slachtofferhulp.nl>

² *Kamerstukken II 2007/08, 30143, nr. 16* (Amendement van de leden Wolfsen en Teeven).

Het is voor Schakenraad Advocaten niet altijd duidelijk wat de praktische uitleg is van het onevenredige belastingcriterium. Wat wordt er door de rechter verwacht, qua onderbouwing van de vordering? Het valt op dat de rechtbank met enige regelmaat vorderingen van Schakenraad Advocaten niet – ontvankelijk verklaart, terwijl het duidelijk is dat er wél sprake is van schade. Sommige schadeposten worden door de rechtbank niet-ontvankelijk verklaard, terwijl anderen schadeposten wel worden toegewezen. Het is voor hen van belang om na te gaan wat het nieuwe criterium in de praktijk betekent, zodat het duidelijk wordt op welke manier de rechtbank de vorderingen tot voeging toetst. Hierdoor kunnen de advocaten van de sectie letselschade van Schakenraad Advocaten de slachtoffers van strafbare feiten (nog) beter bijstaan in een procedure tot voeging als benadeelde partij.

§1.3 Doelstelling

De doelstelling van deze scriptie is dat uiterlijk 26 mei 2014 aan Schakenraad Advocaten en de Juridische Hogeschool Avans-Fontys een onderzoeksrapport opgeleverd wordt waarin het onevenredige belastingcriterium, opgenomen in artikel 361 lid 3 van het Wetboek van Strafvordering, in de voegingsprocedure wordt toegelicht en de gevolgen van de toepassing door de rechter van het nieuwe criterium en de uitleg hiervan, voor Schakenraad Advocaten duidelijk wordt, zodat de advocaten van de sectie letselschade van Schakenraad Advocaten in staat worden gesteld de vorderingen tot schadevergoeding van de benadeelde partij op zodanige manier te onderbouwen dat de kans op toewijzing van de vorderingen vergroot wordt.

§1.4 Centrale vraagstelling

Op welke wijze kunnen de letselschade advocaten van Schakenraad Advocaten de vorderingen tot schadevergoeding van de benadeelde partij in de voegingsprocedure onderbouwen, zodat deze niet als onevenredig belastend voor het strafgeding worden gezien en de kans op toewijzing ervan vergroot wordt?

§1.5 Methode van onderzoek

Om tot een antwoord op de centrale vraag te komen is er bronnenonderzoek verricht. Hierbij is gebruik gemaakt van de relevante wet- en regelgeving, kamerstukken, literatuur en een aantal tijdschriften. De methode die hierbij is gebruikt is de methode inhoudsanalyse. Een inhoudsanalyse is een methode waarbij er gebruik wordt gemaakt van bestaand materiaal, zoals wet- en regelgeving, literatuur, documenten en elektronische bronnen.³

Daarnaast is onderzoek naar de praktijk verricht. Ten eerste is onderzoek gedaan naar de jurisprudentie. Jurisprudentie speelt in dit onderzoek een belangrijke rol, omdat het van belang is hoe de praktijk(rechters) met het criterium omgaat. Het jurisprudentieonderzoek is uitgevoerd door het bestuderen van verschillende uitspraken met betrekking tot een aantal schadeposten. Uiteindelijk is er voor vier belangrijke schadeposten gekozen, met daarbij onderzoek van vijf uitspraken per schadepost. Daarnaast bevat dit onderzoek de methode interview. De onderzoeker heeft met twee strafrechters en een raadsheer interviews afgenomen, hierbij is gebruik gemaakt van half gestructureerde interviews. Op deze manier wordt er gewenste informatie verworven, maar is er ook mogelijkheid voor eigen inbreng. Deze eigen inbreng kan leiden tot een andere kijk op de materie. Tot slot bevat het laatste hoofdstuk een onderzoek naar drie interne dossiers. Er is gekozen voor deze drie dossiers, omdat deze dossiers een duidelijk voorbeeld geven van de praktijk en de toetsing van het ontvankelijkheidscriterium.

§1.6 Opbouw rapport

Dit rapport bestaat uit zes hoofdstukken. Allereerst wordt in hoofdstuk twee de voegingsprocedure toegelicht. In dit hoofdstuk komt het ontvankelijkheidscriterium in de voegingsprocedure kort aan de orde. Aan de hand van dit criterium toetst de rechter of de benadeelde de schade, geleden door het strafbare feit, kan verhalen op de verdachte.

³³ Van Schaaijk 2011, p. 87-90.

Daarna wordt in hoofdstuk drie het oude, maar vooral het nieuwe ontvankelijkheidscriterium nader bekeken. De toepassing van dit nieuwe criterium is van belang voor de laatste twee hoofdstukken. In hoofdstuk vier wordt, mede aan de hand van jurisprudentie onderzoek en de interviews, inzicht verkregen op de toetsing van het nieuwe ontvankelijkheidscriterium. Hoofdstuk vijf bevat onderzoek naar interne dossiers van Schakenraad Advocaten, waarna wordt bekeken wat de onderbouwing van de vorderingen tot schadevergoeding is in deze dossiers. Dit hoofdstuk eindigt met een advies over wijzigingen die de letselschade advocaten kunnen doorvoeren in de onderbouwing van de vorderingen tot schadevergoeding. Tot slot worden in hoofdstuk zes conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

Hoofdstuk 2: De voegingsprocedure

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is het noodzakelijk om de voegingsprocedure toe te lichten. Dat is namelijk de rode draad van het onderzoek. In dit hoofdstuk zal daarom eerst kort de geschiedenis van de voegingsprocedure geschetst worden, daarna wordt de mogelijkheid tot voeging en de procedure nadrukkelijk besproken.

§2.1 Wetsgeschiedenis

§2.1.1 Positie van het slachtoffer vóór de Wet Terwee

De mogelijkheid van het slachtoffer zich te voegen in het strafproces bestond al voor de Wet Terwee. Een wettelijke bepaling uit 1827 gaf de beledigde partij, nu benadeelde partij, de mogelijkheid zich in het geding over de strafzaak te voegen tot f 150,-.⁴ Indertijd werd er gebruik gemaakt van maximumbedragen. Een slachtoffer kon zich enkel voegen, wanneer de vorderingen niet hoger waren dan f 50,- bij de kantonrechter en f 150,- bij de rechtbank.⁵ In 1954 werden voor het eerst sinds 1827 de maximumbedragen verhoogd tot f 100,- in kantonzaken en f 300,- in rechtbankzaken.⁶ In 1963 volgde opnieuw een aanpassing in de maximumbedragen tot f 200,- in kantonzaken en f 500,- in rechtbankzaken.⁷ De laatste aanpassing is gedaan in 1978 met een maximum van f 600,- in kantonzaken en f 1500,- bij de rechtbank.⁸ De keuze voor maximumbedragen leverde echter kritiek op. Niet het bedrag dat gevorderd werd diende van belang te zijn voor de mogelijkheid van voeging, maar de vraag of samenvoeging van een civiele procedure en een strafprocedure verantwoord is.⁹

In die tijd diende de beledigde partij ter zitting te verschijnen om de vordering tot schadevergoeding in te dienen. Verder had de beledigde partij geen recht om de vordering te splitsen, dus een deel van de vordering bij de burgerlijke rechter aan te brengen.¹⁰

§2.1.2 De Wet Terwee

In 1985 werd de 'Commissie wettelijke voorzieningen slachtoffer in het strafproces' ingesteld. De commissie, bekend geworden als de commissie-Terwee, bracht in 1988 een eindrapport uit met voorstellen over de verbetering van de positie van het slachtoffer.¹¹ Dit eindrapport leidde uiteindelijk tot invoering van de Wet Terwee in 1995.¹²

De Wet Terwee heeft de mogelijkheid voor het slachtoffer om zich te voegen in het strafproces uitgebreid en verbeterd. De Wet Terwee zorgde ervoor dat er geen sprake meer was van een maximumbedrag. Dit criterium werd vervangen door een kwalitatief criterium, waarbij de vordering van eenvoudige aard moest zijn. De benadeelde partij kon zich derhalve voor elk schadebedrag voegen. De strafrechter kon met het criterium complexe vorderingen geheel of gedeeltelijk afwijzen of niet-ontvankelijk verklaren.¹³ Daarnaast is voor de benadeelde partij, met de inwerkingtreding van de Wet Terwee, het recht ontstaan zijn vordering te splitsen.¹⁴

⁴ Art. 231 (oud), art. 332 lid 1 Sv (oud)

⁵ Groenhuijsen 1985, p. 11, 16.

⁶ Stb. 1954 no. 169

⁷ Stb. 1963 no. 485

⁸ Art. 44 en 56 Wet RO (oud)

⁹ Groenhuijsen 1985, p. 159

¹⁰ Sas 2012, p. 4070-11.

¹¹ Kamerstukken II 21 345, nr. 3, p. 2

¹² Stb. 1993, 29.

¹³ Kool & Moerings 2001, p. 11

¹⁴ Claassens 2011, p. 13.

§2.1.3 De Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces

Mede naar aanleiding van de twee deelrapporten van het onderzoeksproject Strafvordering 2001 onder leiding van prof. mr. M.S. Groenhuijsen en prof. mr. G. Knigge, is de behoefte ontstaan de rechtspositie van het slachtoffer nogmaals te verbeteren. Om die reden is een wetsvoorstel gedaan tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces. Uitgangspunt hierbij was dat aan het slachtoffer een duidelijker omschreven positie toekomt dan op dat moment het geval was.¹⁵ Op 1 januari 2011 is de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces in werking getreden. De wet is een belangrijk keerpunt in een lang lopend proces, waarin het slachtoffer steeds meer rechten kreeg toegekend en het strafrecht ook steeds meer haar legitimatie ontleende aan de genoegdoening voor het slachtoffer.¹⁶

Deze nieuwe wetgeving beoogt mede tegemoet te komen aan de kritiek van de Europese Commissie op de wijze waarop Nederland uitvoering heeft gegeven aan het Kaderbesluit van de Europese Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in het strafproces.¹⁷ De wetgeving dient door de inwerkingtreding in overeenstemming te zijn met het EU Kaderbesluit inzake de status van het slachtoffer. Het Kaderbesluit bevat normen voor behoorlijke bejegening van slachtoffers van misdrijven, het horen van slachtoffers en het recht op informatie. Daarnaast staat het recht op schadevergoeding centraal.¹⁸

§2.2 Voeging

Als iemand een strafbaar feit pleegt, is diegene in principe zelf aansprakelijk voor de daarbij door hem veroorzaakte schade. Wanneer een persoon als gevolg van dat strafbare feit schade heeft geleden, kan deze persoon zich als benadeelde partij voegen in het strafproces. Het slachtoffer kan een rol innemen in het strafproces door zich te voegen als benadeelde partij. Voegen als benadeelde partij is een van de mogelijkheden voor een slachtoffer om aanspraak te maken op schadevergoeding. Het slachtoffer voegt zich in het strafproces van de verdachte, waardoor er kan worden volstaan met één procedure. Een civielrechtelijk proces is, in eerste instantie, niet nodig. De voegingsprocedure zorgt er voor dat het slachtoffer een eigen positie krijgt in het strafproces, met de mogelijkheid schadevergoeding te bewerkstelligen.¹⁹

De voeging als benadeelde partij, geregeld in artikel 51f Sv, is mogelijk bij zaken voor de enkelvoudige- en meervoudige kamer. Voeging in kinderstrafzaken is daarnaast ook mogelijk. Op grond van artikel 6:164 Burgerlijk Wetboek (hierna: BW) is de verdachte die ten tijde van het begaan van het delict 14 jaar of ouder was, civielrechtelijk aansprakelijk. Daarnaast blijkt uit artikel 51g lid 4 Sv dat een vordering tegen een minderjarige die ten tijde van het begaan van het delict nog geen 14 jaar oud was, gericht wordt tegen diens ouders of voogd.

§2.2.1 Voegingsgerechtigden

Artikel 51f lid 1 Sv regelt wie zich kan voegen in het strafgeding:

'Degene die rechtstreeks schade heeft geleden door een strafbaar feit, kan zich terzake van zijn vordering tot schadevergoeding als benadeelde partij voegen in het strafproces.'

Van rechtstreekse schade is sprake als iemand, een natuurlijk persoon of rechtspersoon, is getroffen in het belang dat door de overtreden strafbepaling wordt beschermd. In beginsel beschermen strafbepalingen niet het belang van rechtsopvolgers of dat van derde belanghebbenden, zodat enkel het slachtoffer zich kan voegen als benadeelde partij.²⁰

¹⁵ Kamerstukken II 2004/05, 30 143, nr. 3, p. 1 (MvT)

¹⁶ Huisman-Van Essen, De Keijser & Weerman 2011, p. 847

¹⁷ Bijlsma 2011, p. 27

¹⁸ Sas 2012, 4070-14-20, Kaderbesluit van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in het strafproces, 2001/220/JBZ (publicatieblad EG 22 maart 2001, L 82/1).

¹⁹ <www.rijksoverheid.nl>, brochure voeging in het strafproces, laatst geraadpleegd op 15 april 2014

²⁰ Kamerstukken II 1989/90, 21 345, nr.3, p. 11

De wetgever wilde voorkomen dat de verdachte en het slachtoffer voor hetzelfde delict in twee procedures werden betrokken. Daarnaast wordt er door het strafbare feit inbreuk gemaakt op de rechten van het slachtoffer, waardoor de wetgever vond dat het slachtoffer met een schadevordering toe moet worden gelaten in het strafgeding van de verdachte. Deze argumenten gelden doorgaans niet voor de rechtsopvolgers van het slachtoffer, waardoor zij niet worden toegelaten als benadeelde partij.²¹

In artikel 51a lid 1 Sv wordt een definitie gegeven van het begrip slachtoffer.

'Als slachtoffer wordt aangemerkt degene die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel heeft ondervonden'

Met het slachtoffer wordt gelijkgesteld de rechtspersoon die als gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel heeft ondervonden.

Uit artikel 51f lid 1 Sv blijkt dat voegingsgerechtigd is degene die rechtstreekse schade heeft geleden door het strafbaar feit. Een aantal uitspraken van de Hoge Raad(hierna: HR) kunnen als toelichting dienen voor het begrip rechtstreekse schade.

- HR 17 november 1993²²: De verdachte schiet een gaspistool af op het slachtoffer. Verdachte wordt veroordeeld wegens mishandeling. Een omstander heeft gehoorschade opgelopen. De vordering betreffende de gehoorschade wordt niet-ontvankelijk verklaard, omdat het delict uitsluitend tegen het slachtoffer was gericht.
- HR 17 februari 1998²³: Een voetganger wordt aangereden door een dronken automobilist en komt hierbij te overlijden. De voetganger had op het moment van de aanrijding een hond bij zich. De hond is gewond en wordt later verzorgd door een dierenarts. De verdachte wordt veroordeeld ex. artikel 6 WvW. De kosten van de dierenarts, worden gezien als rechtstreeks gevolg van het bewezenverklarde feit.
- HR 29 januari 2002²⁴: Verdachte wordt veroordeeld wegens diefstal van een bankpas. Met de gestolen bankpas worden kort na de diefstal betalingen gedaan. De schade die is geleden door de onrechtmatige betalingen, wordt gezien als rechtstreekse schade. De onrechtmatige betalingen staan volgens de HR in nauw verband met de diefstal.

Naast de personen die rechtstreeks schade hebben geleden, zijn er ook nog andere voorbeelden van voegingsgerechtigden.

- HR 15 april 2003²⁵: De HR beslist dat de curator zich kan voegen namens de gezamenlijke schuldeisers, indien zij rechtstreeks schade hebben geleden. De argumentatie die daaraan ten grondslag ligt is dat op grond van de Faillissementswet de failliet niet zelf bevoegd is tot het indienen van vorderingen tot vergoeding van schade. Zulke rechtshandelingen kan alleen de curator verrichten.
- HR 11 april 2006²⁶: Ook bestaat er voor de Ontvanger/Belastingdienst de mogelijkheid zich te voegen als benadeelde partij. De HR beslist dat de Ontvanger ook gebruik kan maken van de wettelijke bevoegdheden die een schuldeiser aan het burgerlijk recht kan ontleen, waaronder maatregelen om op te komen tegen verkorting van zijn verhaalsrecht. Dit brengt met zich mee dat de Ontvanger ter zake van een vordering tot vergoeding van schade die zij heeft geleden doordat de invordering van belastingsschulden als gevolg van onrechtmatig handelen van de belastingplichtige niet meer mogelijk is, zich als benadeelde partij kan voegen in het strafproces waarin de belastingplichtige wegens dit handelen terechtstaat.

²¹ Candino e.a. 2013, p. 95

²² HR 17 november 1993, NJ 1994, 244

²³ HR 17 februari 1998, NJ 1998, 449.

²⁴ HR 29 januari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD7013

²⁵ HR 15 april 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF4265

²⁶ HR 11 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AV4007

Het Wetboek van Strafvordering biedt ook bepaalde personen die geen rechtstreekse schade hebben geleden en niet behoren tot de voegingsgerechtigden hierboven genoemd, de mogelijkheid zich te voegen als benadeelde partij. Deze personen, de indirecte belanghebbenden, worden genoemd in artikel 52f lid 2:

'Indien de in het eerste lid bedoelde persoon ten gevolge van het strafbare feit is overleden, kunnen zich voegen diens erfgenamen terzake van hun onder algemene titel verkregen vordering en de personen, bedoeld in artikel 108, eerste en tweede lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek terzake van de daar bedoelde vorderingen. '

Dit artikellid breidt de kring van voegingsgerechtigden uit naar een kring van nabestaanden. Indien het slachtoffer als gevolg van het strafbare feit is overleden, kunnen diens erfgenamen en de personen bedoeld in artikel 6:108 lid 1 en 2 BW zich voegen.

De personen bedoeld in artikel 6:108 lid 1 en 2 BW zijn:

- De niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot en de minderjarige wettige of onwettige kinderen van de overledene (artikel 6:108 lid 1 sub a BW);
- Andere bloed- of aanverwanten van de overledene, mits deze reeds ten tijde van het overlijden geheel of ten dele in hun levensonderhoud voorzag of daartoe krachtens rechterlijke uitspraak verplicht was (artikel 6:108 lid 1 sub b BW);
- Degene die reeds voor de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust, met de overledene in gezinsverband samenwoonden en in wier levensonderhoud hij geheel of voor een groot deel voorzag, voor zover aannemelijk is dat een en ander zonder het overlijden zou zijn voortgezet en zij redelijkerwijs niet voldoende in hun levensonderhoud kunnen voorzien (artikel 6:108 lid 1 sub c BW);
- Degene die met de overledene in gezinsverband samenwoonde en in wiens levensonderhoud de overledene bijdroeg door het doen van gemeenschappelijke huishouding, voor zover hij schade lijdt doordat na het overlijden op andere wijze in de gang van deze huishouding moet worden voorzien (artikel 6:108 lid 1 sub d BW).

Bovengenoemde personen kunnen zich voegen ter zake de schade door derving van kosten in levensonderhoud. Tevens behoren diegenen die kosten hebben gemaakt voor lijkbezorging, tot de kring van voegingsgerechtigden (artikel 6:108 lid 2 BW).

§2.2.2 Wijze van voeging

Op grond van artikel 51g Sv heeft het slachtoffer twee mogelijkheden voor het indienen van een vordering tot het vergoeden van schade, namelijk vóór aanvang van de terechtzitting en ter terechtzitting.

Voeging vóór aanvang van de terechtzitting

Het slachtoffer kan verzoeken op de hoogte gehouden te worden van de vervolging door de Officier van Justitie (hierna: OvJ). Indien vervolging tegen de verdachte wordt ingesteld, stuurt de OvJ het slachtoffer een voegingsformulier toe. Het voegingsformulier is gesplitst in twee delen. Deel A bevat de persoonsgegevens van het slachtoffer en deel B gegevens met betrekking tot de schade. Enkel deel B wordt in het strafdossier gevoegd. Voor de aanvang van het onderzoek ter terechtzitting stuurt het slachtoffer het formulier terug naar de OvJ die met de vervolging van het strafbare feit is belast.

Het formulier dient de vordering te vermelden en de gronden waarop deze berust. Onder deze gronden worden de schadeposten verstaan. De benadeelde kan volstaan met feitelijke grondslagen van de vordering, de rechtsgronden kunnen door de rechter worden aangevuld.²⁷

²⁷ Hb. personenschade 2012, p. 4070-63.

Het is benadeelde aan te raden om de ingediende gronden te onderbouwen. Ingevolge art. 51b lid 2 Sv kan de benadeelde stukken indienen waarmee de vordering wordt onderbouwd. Indien de vordering niet concreet is, zal deze al gauw gezien worden als niet eenvoudig of onevenredig belastend en daardoor niet-ontvankelijk worden verklaard.²⁸

Indien de OvJ geen voegingsformulier toestuurt, heeft het slachtoffer door een fout van het Openbaar Ministerie(hierna: OM) zich niet kunnen voegen. Het slachtoffer heeft in dat geval de mogelijkheid een verzoek tot schadevergoeding in te dienen. Het OM behandelt dit verzoek middels de Aanwijzing Schade niet-voegen.²⁹ Is de vordering van het slachtoffer minder dan €5.000 dan krijgt hij een tegemoetkoming ter hoogte van het griffierecht dat hij verschuldigd zou zijn, indien hij zijn vordering alsnog bij de burgerlijke rechter aanhangig moet maken, vermeerderd met 15% van de geleden schade als tegemoetkoming in de kosten voor rechtsbijstand en incassokosten. Betreft het een vordering hoger dan €5.000 dan wordt een vergoeding toegekend van het griffierecht, vermeerderd met de daadwerkelijke gemaakte kosten voor rechtsbijstand.³⁰

De voeging voor aanvang van de terechtzitting blijkt in de praktijk grote voordelen te hebben. Allereerst weet de OvJ tijdig dat er een benadeelde partij is die schadevergoeding vordert. Dat kan voor de OvJ van invloed zijn op de vervolgingsbeslissing. Verder kan een van de ambtenaren van het parket vooraf het formulier controleren, om nadere toelichting vragen of om extra bewijzen verzoeken. Zodanige voorbereiding maakt de behandeling van de vordering ter terechtzitting alleen maar gemakkelijker en het doet de kans op toewijzing ook toenemen.³¹

Voeging ter terechtzitting

Voeging kan op grond van artikel 51g lid 3 Sv ook ter terechtzitting plaatsvinden. Voeging ter terechtzitting geschiedt door een schriftelijke of mondelinge opgave aan de rechter van de vordering, uiterlijk tot de OvJ begint met zijn requisitoir. Indien het slachtoffer kiest voor een mondelinge opgave van de vordering, is het van belang dat de personalia, de gevorderde schade en de onderbouwing hiervan worden genoteerd in het proces-verbaal.³² Daarnaast is het bij een voeging ter terechtzitting van belang dat de verdediging in de gelegenheid wordt gesteld zich tegen de vordering van de benadeelde te verweren. Wanneer hier geen mogelijkheid voor is, kan de rechter de terechtzitting aanhouden. Het kan ook zijn dat de rechter de zitting voortzet en de vordering van de benadeelde niet-ontvankelijk wordt verklaard, omdat de verdachte onvoldoende in de gelegenheid is geweest verweer te voeren.³³

Er schuilt dus een gevaar in het pas ter terechtzitting aanhangig maken van de vordering tot schadevergoeding. De kans is namelijk groot dat de vordering niet-ontvankelijk wordt verklaard, indien de vordering niet ruim van tevoren is ingediend. Dat blijkt onder andere uit een uitspraak van de rechtbank Zutphen van 14 februari 2011, waarin de benadeelde partij niet-ontvankelijk werd verklaard in haar vordering omdat de omvangrijke vordering pas de dag voor de inhoudelijke behandeling door de rechtbank was ontvangen. Volgens de rechtbank kon dit gezien worden als onevenredig belastend voor het strafgeding.³⁴

Voorts brengt artikel 334 lid 1 Sv met zich mee dat de benadeelde partij niet de bevoegdheid heeft getuigen of deskundigen mee te brengen ter zitting. De vordering die moet worden bewezen en toegelicht door getuigen en deskundigen is niet van zodanige aard dat die vordering geschikt is voor behandeling tijdens het strafproces. Daarnaast zal het de behandeling van de strafzaak vertragen.³⁵ De benadeelde partij kan daarentegen wel de rechter verzoeken om een getuige of deskundige te laten oproepen.

²⁸ Het eenvoudscriterium en het onevenredige belastingcriterium komen in hoofdstuk 3 aan de orde.

²⁹ <www.om.nl> beleidsregels, slachtoffer, aanwijzing schade, laatst geraadpleegd op 21 mei 2014

³⁰ Sas 2012, p. 4070-72

³¹ Mevis 2013, p. 561

³² Candino 2013, p. 42

³³ Candino 2013, p. 63

³⁴ Rb. Zutphen 14 februari 2011, ECLI:NL:RBZUT:2011:BP4817

³⁵ Kamerstukken II 1989/90, 21345, nr. 3, p. 16.

§2.2.3 Behandeling vordering benadeelde partij ter zitting

Het slachtoffer wordt door de OvJ op de hoogte gesteld van de zitting, maar is niet verplicht ter zitting te verschijnen. Ingevolge artikel 332 Sv, kan de rechter bevelen dat de benadeelde, die niet ter zitting is verschenen, wordt opgeroepen. Dit doet de rechter bijvoorbeeld, indien hij meer informatie over de vordering nodig heeft.

De rechter kan de zitting schorsen. In dat geval wordt aan de aanwezige benadeelde partij, op grond van artikel 319 lid 1 Sv, het tijdstip aangezegd waarop de terechtzitting zal worden hervat. Indien de benadeelde niet aanwezig is of de aanhouding is voor onbepaalde tijd, dan wordt de benadeelde partij voor de nadere terechtzitting opgeroepen. (artikel 319 lid 2 jo artikel 320 lid 1 Sv) Op grond van artikel 51a lid 3 Sv, bestaat er in dat geval een verplichting van de OvJ om de benadeelde het tijdstip schriftelijk mede te delen.

De benadeelde partij kan de vordering splitsen, op grond van artikel 51f lid 3 Sv. Voor het eenvoudig vast te stellen deel van de schade kan de benadeelde partij zich voegen. Het restant van de vordering kan de benadeelde partij voorleggen aan de burgerlijke rechter. Het splitsen van de vordering komt vaak voor in het geval van letselschade, waarbij de totale omvang op het moment van voeging vaak niet bekend zal zijn.

Kennelijke niet-ontvankelijkheid

Artikel 333 Sv geeft de rechtbank de mogelijkheid de vordering van de benadeelde partij niet-ontvankelijk te verklaren, indien de vordering naar het oordeel van de rechtbank kennelijk niet-ontvankelijk is. Doel van deze bevoegdheid is een zinloze behandeling van de vordering van de benadeelde partij te voorkomen.³⁶ De rechtbank zal van deze bevoegdheid gebruik maken als degene die zich heeft gevoegd als benadeelde partij niet tot de kring van voegingsgerechtigden behoort³⁷, of als er geen rechtstreeks verband bestaat tussen de gevorderde schade en het strafbare feit.

Behandeling vordering door rechter

De aanbevelingen van het Landelijk Overleg van Voorzitters van de Strafsectoren van de gerechtshoven en de rechtbanken (hierna: LOVS) inzake aanbevelingen civiele vordering en schadevergoedingsmaatregel m.b.t. de Wet Terwee en de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer bevat een aantal aanknopingspunten waar de rechter ten tijde van de zitting rekening mee dient te houden. Zo dient de rechter de vordering van de benadeelde partij te bespreken en vragen te stellen, om zoveel mogelijk informatie in te winnen. De benadeelde partij kan nadat de OvJ zijn requisitoir heeft gehouden haar vordering toelichten. Artikel 334 lid 3 Sv biedt de benadeelde partij de mogelijkheid andermaal het woord te voeren, telkens wanneer de OvJ het woord heeft gevoerd.

De benadeelde partij mag op grond van artikel 334 lid 1 Sv, stukken overleggen die als bewijs dienen van de vordering tot schadevergoeding. Meestal zijn deze stukken al bij de vordering gevoegd, maar mocht de benadeelde nog aanvullende stukken hebben dan kan zij deze ter terechtzitting overleggen.³⁸ Daarnaast kan de rechter de schade mede vaststellen aan de hand van feiten van algemene bekendheid, algemene ervaringsregels, erkenning door de verdachte of op basis van verklaringen van de benadeelde of getuigen.³⁹

³⁶ Kamerstukken II 1989/90, 21345, nr. 3, p. 32.

³⁷ HR 18 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU8112

³⁸ Candino 2013, p. 65.

³⁹ Sas 2012, p. 4070-81.

§2.3 Ontvankelijkheid vordering benadeelde partij

Om als slachtoffer aanspraak te maken op schadevergoeding ten gevolge van een strafbaar feit, dient de benadeelde partij ontvankelijk te zijn in haar vordering.

Op grond van artikel 361 lid 2 Sv zal de benadeelde partij alleen ontvankelijk zijn in haar vordering indien:

- a. de verdachte enige straf of maatregel wordt opgelegd, dan wel in geval van toepassing van artikel 9a Wetboek van Strafrecht(hierna: Sr), en
- b. aan de benadeelde rechtstreeks schade is toegebracht door het bewezen verklaarde feit of door een strafbaar feit, waarvan in de dagvaarding is meegedeeld dat het door de verdachte is erkend en ter kennis van de rechtbank wordt gebracht, en waarmee door de rechtbank tijdens de strafoplegging rekening is gehouden.

Daarnaast kan de rechtbank op grond van artikel 361 lid 3 Sv bepalen dat de vordering in het geheel of ten dele niet ontvankelijk is, indien behandeling van de vordering van de benadeelde partij naar het oordeel van de rechtbank een onevenredige belasting van het strafgeding oplevert.

Tevens zijn de ontvankelijkheidseisen uit het burgerlijk recht van toepassing.⁴⁰

- De vordering mag niet verjaard zijn.
- De burgerlijke rechter mag nog niet over de vordering hebben beslist, of de vordering mag daar nog niet aanhangig zijn.

§2.3.1 Veroordeling verdachte tot enige straf/maatregel

Ten eerste is voor de ontvankelijkheid van de vordering vereist dat aan verdachte enige straf of maatregel wordt opgelegd, dan wel een schuldigverklaring zonder oplegging van straf wordt toegepast. De benadeelde partij is, in beginsel, niet-ontvankelijk indien de verdachte wordt vrijgesproken of ontslagen van alle rechtsvervolgning.

§2.3.2 Rechtstreekse schade

Vervolgens dient de gevorderde schade het gevolg te zijn van het bewezenverklaarde strafbare feit. Het is echter geen verplichting dat de schade in de tenlastelegging wordt vermeld.⁴¹ Het gaat erom of op basis van de tenlastelegging kan worden onderzocht of het bewezenverklaarde feit de schade tot gevolg heeft gehad.⁴² Daarnaast kunnen slachtoffers van ad informandum gevoegde feiten zich, met ingang van 1 januari 2011, ook voegen als benadeelde partij. Dit wordt beperkt tot feiten die op de dagvaarding worden genoemd, door de verdachte worden erkend, ter kennis van de rechtbank zijn gebracht en waarmee door de rechtbank bij de strafoplegging rekening is gehouden.⁴³

§2.3.3 Onevenredig belastend ⁴⁴

In artikel 361 lid 3 is het criterium opgenomen dat, indien de behandeling van de vordering van de benadeelde partij naar het oordeel van de rechtbank een onevenredige belasting voor het strafgeding oplevert, de rechtbank bevoegd is de vordering geheel of gedeeltelijk niet-ontvankelijk te verklaren. In dat geval kan de benadeelde de vordering, of een gedeelte daarvan, aanbrengen bij de burgerlijke rechter. Indien over de vordering reeds is beslist door de burgerlijke rechter of indien de vordering nog aanhangig is bij de burgerlijke rechter, behoeft dit niet zonder meer tot een niet-ontvankelijkheid van de vordering te leiden. Indien de gevorderde schade reeds geheel of gedeeltelijk door de burgerlijke rechter is toegewezen, kan de strafrechter de benadeelde in haar vordering niet-ontvankelijk verklaren bij gebrek aan belang.⁴⁵

⁴⁰ Sas 2010, p. 81

⁴¹ Kamerstukken II 1989/90, 21345, nr. 3, p. 17

⁴² Kamerstukken II 1989/90, 21345, nr. 3, p. 17

⁴³ Kamerstukken II 2005/06, 30 143, nr. 12

⁴⁴ Dit criterium komt in hoofdstuk 3, 4 en 5 uitgebreid aan de orde

⁴⁵ HR 26 april 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP1279; Kamerstukken I 1992/93, 21 345, nr. 36b, p. 1.

§2.4 Uitspraak van de rechter

De beslissingen over de vordering van de benadeelde partij en de einduitspraak in de strafzaak worden in één uitspraak vastgelegd, tenzij de benadeelde partij ingevolge artikel 333 Sv al niet-ontvankelijk is verklaard.

De rechter neemt ten aanzien van de vordering van de benadeelde partij een beslissing over de ontvankelijkheid, de gegrondheid en de verwijzing in proceskosten die zijn gemaakt.

Ten aanzien van de vordering kan de rechter de volgende uitspraken doen:

- niet ontvankelijkheid;
- afwijzing;
- toewijzing;
- gedeeltelijke niet-ontvankelijkheid met een gedeeltelijke toewijzing van de vordering.

De afwijzing van de vordering volgt⁴⁶:

- wanneer de schade niet, althans onvoldoende is aangetoond;
- wanneer het causaal verband tussen het bewezenverklaarde feit en de schade ontbreekt;
- wanneer de vordering ongegrond is.

Volgens de aanbevelingen civiele vorderingen van de LOVS, bestaat er een voorkeur voor de beslissing tot niet-ontvankelijkheid boven het afwijzen van de vordering. Indien de vordering niet-ontvankelijk wordt verklaard heeft de benadeelde partij namelijk nog de mogelijkheid om aanspraak te maken op de schade via de burgerlijke rechter. Bij een afwijzing van de vordering, heeft de benadeelde partij deze mogelijkheid niet.

De rechter kan de vordering van de benadeelde partij tot schadevergoeding splitsen in een ontvankelijk en niet-ontvankelijk deel. De rechter kan dan een gedeelte van de vordering, waarvan de gegrondheid is komen vast te staan, toewijzen. Het vonnis dient tevens een uitspraak over de kosten die de benadeelde heeft gemaakt te bevatten. Bij begroting van deze kosten wordt artikel 237-245 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (hierna: Rv) gehanteerd. Als de benadeelde wordt bijgestaan op basis van een toevoeging dan blijven de proceskosten beperkt tot de eigen bijdrage.⁴⁷

Als de rechter de vordering van het slachtoffer toewijst, dan levert dat – zodra de uitspraak onherroepelijk is geworden – een executoriale titel op. Die titel kan na de betekening ervan aan de dader worden tenuitvoergelegd in overeenstemming met het daarover bepaalde in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.⁴⁸

Schadevergoedingsmaatregel

Op grond van artikel 36f Sr kan aan degene die bij rechterlijke uitspraak wegens een strafbaar feit wordt veroordeeld de verplichting worden opgelegd tot betaling aan de staat van een som geld ten behoeve van het slachtoffer. Deze maatregel wordt door de OvJ gevorderd en niet door de benadeelde.

Het OM zal daarnaast, via het CJIB, zorg dragen voor het innen van de toegekende schadevergoeding.⁴⁹ Voor het opleggen van een schadevergoedingsmaatregel is een vordering van de benadeelde partij geen vereiste.⁵⁰ De rechter kan dus ook een schadevergoedingsmaatregel opleggen, indien de vordering van de benadeelde om formele redenen niet-ontvankelijk is.

⁴⁶ Bijlsma 2011, p. 195

⁴⁷ HR 21 september 1999, NJ 1999, 801

⁴⁸ Van der Net 2014, nr. 2, p. 133

⁴⁹ Hb. personenschade 2012, p. 4070-114-120

⁵⁰ HR 20 december 2011, ECLI:NL:HR:2011:BR0448

Daarnaast kan de schadevergoedingsmaatregel ook in combinatie met de vordering van de benadeelde partij worden opgelegd. De rechter dient echter nog altijd een beslissing te nemen over de vordering benadeelde partij, ook als er een schadevergoedingsmaatregel wordt opgelegd.

De Hoge Raad besliste hierover in een arrest van 10 oktober 2006 het volgende:⁵¹

'Vooropgesteld moet worden dat de rechter ingevolge de art. 335 en 361 Sv gehouden is gelijktijdig met de einduitspraak in de strafzaak een met redenen omklede beslissing te geven over de vordering van de benadeelde partij met een beslissing over de verwijzing in de gemaakte kosten, tenzij hij met toepassing van art. 333 Sv zonder nader onderzoek van de zaak de niet-ontvankelijkheid van de benadeelde partij heeft uitgesproken. '

§2.5 Rechtsmiddelen

§2.5.1 Hoger beroep

Artikel 421 lid 2 Sv regelt dat voor zover de vordering door de rechter is toegewezen in eerste aanleg, de voeging van rechtswege voortduurt in hoger beroep.

Indien de rechter de vordering van de benadeelde niet of ten dele heeft toegewezen of geen beslissing heeft genomen over de vordering, dan kan de benadeelde zich voegen bij behandeling in hoger beroep. De benadeelde kan de vordering in hoger beroep echter niet vermeerderen. Vermindering van de vordering is daarentegen wel mogelijk. Voor kosten van rechtsbijstand geldt dit echter niet. Het staat de rechter vrij, voor kosten van rechtsbijstand een hoger bedrag in aanmerking te nemen dat het bedrag van de in eerste aanleg toegewezen kosten.⁵²

Artikel 413 lid 2 Sv verplicht de Advocaat-Generaal de benadeelde partij de dag waarop de zaak ter terechtzitting wordt behandeld schriftelijk mede te delen. Voeging in hoger beroep vindt plaats door een mededeling van de benadeelde partij, dat zij de vordering in hoger beroep wil voortzetten. Deze mededeling kan schriftelijk geschieden vóór de terechtzitting, of mondeling ter terechtzitting.⁵³

Op grond van artikel 421 lid 1 Sv is de benadeelde die zich niet in het geding in eerste aanleg heeft gevoegd, daartoe onbevoegd in hoger beroep. Het gerechtshof dient de benadeelde partij in dat geval niet-ontvankelijk te verklaren.

Ingevolge artikel 421 lid 4 Sv kan indien geen hoger beroep wordt ingesteld, de benadeelde partij van wie de vordering in eerste aanleg geheel of gedeeltelijk is afgewezen, tegen deze afwijzing in hoger beroep komen bij het gerechtshof. In dat geval zijn de bepalingen uit Rv inzake het rechtsgeding in hoger beroep en cassatie van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat er geen griffierecht wordt geheven. Dit betekent echter dat hoger beroep is uitgesloten, indien de vordering niet meer dan €1750,- bedraagt. (art. 60 lid 2 RO). Daarnaast is procesvertegenwoordiging verplicht in hoger beroep. (art. 331 lid 2 en art. 79).

§2.5.2 Cassatie

De verdachte en het OM kunnen na de beslissing van het gerechtshof cassatie instellen. De wet bevat echter geen regeling ten aanzien van het instellen van beroep in cassatie door een benadeelde partij indien haar vordering door de appèlrechter in het strafgeding niet-ontvankelijk is verklaard dan wel is afgewezen en noch de verdachte noch het openbaar ministerie cassatieberoep heeft ingesteld.⁵⁴ De benadeelde heeft daarnaast ook niet de mogelijkheid om langs civiele weg cassatie in te stellen.

Indien door de verdachte of het OM wel cassatie is ingesteld, wordt de benadeelde hiervan in kennis gesteld door het OM bij het gerecht dat het vonnis of arrest heeft gewezen. (art. 433 lid 3 Sv)

⁵¹ HR 10 oktober 2006, ECLI:NL:HR:2006:AY7397

⁵² HR 18 april 2000, NJ 2000, 413

⁵³ Kamerstukken II 1989/90, 21345, nr. 3, p. 33-34.

⁵⁴ HR 25 maart 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF4207

Van de ontvangst van de stukken door de griffier van de Hoge Raad, wordt de benadeelde partij, op grond van artikel 435 lid 2 Sv, op de hoogte gebracht. Indien het OM cassatie heeft ingesteld, is de benadeelde bevoegd binnen een maand, na bericht van ontvangst van de stukken, door een advocaat cassatiemiddelen in te laten dienen over een rechtspunt dat uitsluitend haar vordering tot schadevergoeding betreft.

Een afschrift van de conclusie van de procureur-generaal wordt aan de advocaat, die namens de benadeelde een schriftuur heeft ingediend, toegezonden. De advocaat kan dan schriftelijk commentaar daarop geven aan de Hoge Raad. (art. 439 lid 3 jo 4 en 5)

§2.6 Conclusie

Al vanaf 1827 bestaat er voor de beledigde partij, nu de benadeelde partij genoemd, de mogelijkheid zich te voegen in het strafproces. Indertijd was de mogelijkheid tot voeging beperkt tot een maximumbedrag. Met inwerkingtreding van de wet Terwee in 1995, werd het maximumbedrag vervangen door een kwalitatief criterium. Dit criterium is inmiddels, met ingang van 1 januari 2011, vervangen door het criterium dat de vordering niet onevenredig belastend mag zijn voor het strafgeding.

Voeging houdt in dat degene die als gevolg van een strafbaar feit schade leidt, zich als benadeelde kan voegen in het strafproces om aanspraak te maken op vergoeding van de geleden schade. Doorgaans zal vaak het slachtoffer zich als benadeelde partij voegen. Het slachtoffer kan zich voor aanvang van de terechtzitting voegen door middel van het opsturen van een ingevuld voegingsformulier naar de OvJ. Voeging kan ook plaatsvinden ter terechtzitting door een schriftelijke of mondelinge opgave van de vordering aan de rechter.

Om als benadeelde aanspraak te maken op schadevergoeding, dient de vordering ontvankelijk te zijn. In artikel 361 lid 2 staat dat de benadeelde partij ontvankelijk is in haar vordering, indien de verdachte veroordeeld is tot enige straf en/of maatregel en er moet sprake zijn van rechtstreekse schade aan de zijde van de benadeelde. Daarnaast geeft artikel 361 lid 3 Sv aan dat de vordering niet ontvankelijk is, indien behandeling van de vordering van de benadeelde partij een onevenredige belasting voor het strafgeding oplevert.

Hoofdstuk 3: Het onevenredige belastingcriterium

In hoofdstuk 2 is de voegingsprocedure toegelicht. Om als benadeelde partij aanspraak te maken op schadevergoeding, dient zij ontvankelijk te zijn in de vordering. In artikel 361 lid 2 Sv worden de ontvankelijkheidsvereisten genoemd, waar de benadeelde partij aan moet voldoen. In lid 3 van dit artikel is het onevenredige belasting criterium vastgelegd. Dit criterium staat centraal bij de beoordeling over de ontvankelijkheid van de vordering door de rechter. In dit hoofdstuk komt het laatstgenoemde ontvankelijkheidscriterium aan de orde, dat geldt vanaf 1 januari 2011. De rechter kan de vordering van de benadeelde partij niet-ontvankelijk verklaren, indien de vordering een onevenredige belasting voor het strafproces oplevert. Vóór 1 januari 2011 werd gebruik gemaakt van het eenvoudscriterium. Dit criterium hield in dat de vordering tot schadevergoeding eenvoudig van aard diende te zijn. In dit hoofdstuk wordt ten eerste aandacht besteed aan het oude criterium. Vervolgens wordt het nieuwe criterium, het onevenredige belasting criterium nader bekeken. De totstandkoming van het nieuwe criterium, de betekenis ervan en de eventuele verschillen met het eenvoudscriterium komen aan de orde.

§3.1 Betekenis van het eenvoudscriterium/ Het oude ontvankelijkheidscriterium

Vanaf de invoering van de Wet Terwee in 1995, wordt er gebruik gemaakt van een criterium waarmee de ontvankelijkheid van de vordering van de benadeelde partij wordt bepaald. Dit criterium werd vastgelegd in artikel 361 lid 3 Sv en bepaalde dat de vordering van de benadeelde van eenvoudige aard moest zijn. Volgens Kool & Moerings is het kwalitatief criterium bedoeld om te voorkomen dat de behandeling van de civiele vordering ten koste gaat van een zorgvuldige behandeling van de strafzaak. Het accessoire karakter, waarbij de beslissingen van de rechter in de hoofdzaak een rol spelen, blijft hierdoor gehandhaafd.⁵⁵

Het eenvoudscriterium werd vastgelegd in artikel 361 lid 3 (oud) Sv. Dit artikel luidde:

'Indien de vordering van de benadeelde partij naar het oordeel van de rechtbank niet van zo eenvoudige aard is dat zij zich leent voor behandeling in het strafgeding, kan de rechtbank op verzoek van de verdachte of op vordering van de Officier van Justitie dan wel ambtshalve, bepalen dat zij in het geheel of ten dele niet ontvankelijk is en dat de benadeelde partij haar vordering, of het deel van de vordering dat niet ontvankelijk is, slechts bij de burgerlijke rechter kan aanbrengen.'

De rechter kon met dit criterium complexe civiele vorderingen geheel of gedeeltelijk uit het strafproces weren en zich beperken tot vorderingen waarover duidelijkheid op eenvoudige wijze kan worden verkregen.⁵⁶ Volgens de Memorie van Toelichting (hierna: MvT) is een vordering van eenvoudige aard, indien er over de vordering volstreekte duidelijkheid bestaat, zowel wat betreft de grondslag van de vordering als de hoogte ervan.⁵⁷

Het eenvoudscriterium was tevens bedoeld ter waarborging van het recht van de verdachte op berechting binnen redelijke termijn. Een van de redenen dat de vordering eenvoudig van aard diende te zijn was om te voorkomen dat het behandelen van de vordering van de benadeelde partij ten koste ging van de behandeling van de strafzaak tegen de verdachte.⁵⁸

In sommige gevallen is de schade of de hoogte van de schade moeilijk vast te stellen. Om de benadeelde meer zekerheid te geven, is met de inwerkingtreding van de Wet Terwee de mogelijkheid ontstaan om de vordering te splitsen in een eenvoudig en een niet-eenvoudig gedeelte. Artikel 51f lid 3 Sv bepaalt namelijk dat de benadeelde partij zich eveneens voor een deel van de vordering kan voegen. Voor het gedeelte van de vordering dat eenvoudige schade betreft, kan de benadeelde zich voegen in het strafproces. Voor het ingewikkelde gedeelte heeft de benadeelde de mogelijkheid deze aan de burgerlijke rechter voor te leggen.

⁵⁵ Kool & Moerings 2001, p. 11

⁵⁶ Bijl. Hand. II, 1989-1990, 21 345, nr. 3, p. 9-11

⁵⁷ Kamerstukken II 1989/90, 21 345, nr. 3, p. 11

⁵⁸ Van Wingerden e.a. 2007, p. 68

De rechter heeft tevens de mogelijkheid om de vordering te splitsen. Deze mogelijkheid staat indirect beschreven in artikel 361 lid 3 Sv. De rechter kan een vordering namelijk geheel of ten dele niet-ontvankelijk verklaren en uitspreken dat het niet-ontvankelijke deel bij de burgerlijke rechter kan worden aangebracht.

De wijze waarop de strafrechters het eenvoudscriterium toepasten, leverde kritiek op. De kritiek richtte zich niet zozeer op het eenvoudscriterium zelf, maar op de wijze waarop de rechters ermee om zijn gegaan. Wat opvalt is dat er verschillend werd omgegaan met het criterium. Het criterium werd te snel en ongemotiveerd toegepast. Veel vorderingen die juridisch noch feitelijk ingewikkeld leken, werden niet-ontvankelijk verklaard.⁵⁹ Daarnaast zou door de rechters te weinig gebruik zijn gemaakt van de mogelijkheid de vordering te splitsen en de vordering ten dele niet-ontvankelijk te verklaren.⁶⁰

De PvdA-fractie heeft tijdens de bespreking van het wetsvoorstel voor de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer voorgesteld het eenvoudscriterium te verruimen.⁶¹ Daarbij komt het volgende terug: *'Hoe meer de strafrechter kan afdoen, hoe beter het slachtoffer kan worden «bediend», hoe minder werk er verschuift naar de civiele rechter en hoe minder civiele procedures er nodig zijn.'*

§3.2 Totstandkoming onevenredige belastingcriterium

De wijziging van het eenvoudscriterium is uiteindelijk voorgesteld bij een amendement van Wolfsen en Teeven.⁶² Voorgesteld werd het criterium dat een vordering eenvoudig van aard dient te zijn te vervangen door het strengere criterium dat een vordering niet een onevenredige belasting voor het strafgeding mag opleveren. In het amendement wordt verwezen naar het onderzoeksproject strafvordering 2001, waaraan het criterium is ontleend.

Mr. dr. A.L.J. van Strien, medeauteur van het eerste interimrapport van het onderzoeksproject strafvordering 2001, stelt in het eerste interimrapport een wijziging voor van het ontvankelijkheidscriterium. Van Strien merkt namelijk op dat het eenvoudscriterium in de praktijk ertoe leidt dat reeds bij geringe complicaties of dubia de vordering naar de burgerlijke rechter wordt verwezen. Gelet op de doelstellingen van het strafgeding – waarvan schadeherstel een integraal bestanddeel vormt – is deze praktijk volgens Van Strien disfunctioneel en maatschappelijk niet optimaal verantwoord.⁶³

Van Strien introduceert vervolgens het onevenredige belastingcriterium en schrijft het volgende⁶⁴: *'Het is aan te bevelen dat binnen het bestaande criterium van artikel 361 lid 3 Sv in de toekomst minder snel gebruik wordt gemaakt van de rechterlijke bevoegdheid om de vordering naar de burgerlijke rechter te verwijzen. Zou deze aanbeveling onvoldoende effect sorteren, dan kan het na verloop van tijd noodzakelijk blijken om andere oplossingen te onderzoeken. Enerzijds kan daarbij worden gedacht aan het formuleren van een scherper criterium bij het beoordelen van de toelaatbaarheid van een vordering tot schadevergoeding in het publiekrechtelijk verband van het strafgeding. Denkbaar is bijvoorbeeld een maatstaf die inhoudt dat vorderingen uitsluitend kunnen worden geëcarteerd, wanneer de beoordeling daarvan een onevenredig zware belasting in het strafproces vormt.'*

Van Strien introduceert hiermee in 2001 al een wijziging van het eenvoudscriterium. In het wetsvoorstel van de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer van 2005 was de wijziging van artikel 361 lid 3 Sv nog niet opgenomen.

⁵⁹ Claassens 2012, p. 244

⁶⁰ Claassens 2008, p. 209

⁶¹ Kamerstukken 2005/06, 30 143, nr. 7, p. 10.

⁶² Kamerstukken II 2007/08, 30 143, nr. 16

⁶³ Idem

⁶⁴ Van Strien 2001, p. 269-270

Later in 2005 is in een verslag over het voorbereidend onderzoek van het wetsvoorstel door de vaste commissie voor Justitie de regering gevraagd het eenvoudscriterium anders en ruimer te formuleren.⁶⁵ In dit verslag wordt ook weer teruggegrepen op het criterium, voorgesteld door Van Strien in het eerste interimrapport.

Een ruimer criterium zorgt voor een betere aansluiting tussen de strafrechter en de civiele rechter, aldus de vaste commissie voor Justitie. De Minister van Justitie heeft dit voorstel afgewezen, omdat de rechters met het eenvoudscriterium al moeite hadden om te komen tot een gefundeerde civiele afweging.⁶⁶

Twee jaar later wordt door de Tweede Kamerleden Wolfsen en Teeven het amendement ingediend, wat leidt tot wijziging van het criterium. Dit amendement beoogt te bewerkstelligen dat de strafrechter zoveel als mogelijk – en vaker dan nu het geval is – inhoudelijk over de vordering van de benadeelde partij beslist.⁶⁷

§3.3 Betekenis van het onevenredige belastingcriterium

Met ingang van 1 januari 2011 zijn er een aantal wijzigingen en aanvullingen aangebracht in het Wetboek van Strafvordering. Hierdoor wordt het slachtoffer een meer duidelijke positie in het strafrecht toegekend. Daarnaast wordt beoogd te bewerkstelligen dat de vordering van de benadeelde partij vaker en in volle omgang wordt toegewezen, dan voor de wetswijziging het geval was. Een van de aanpassingen die ervoor moet zorgen dat de schadevergoeding vaker wordt toegewezen, is het aanscherpen van het ontvankelijkheidscriterium.

Een van de artikelen die op een aantal punten is aangepast is artikel 361 Sv. Artikel 361 Sv bepaalt de voorwaarden waaronder de benadeelde partij ontvankelijk is in haar vordering.

De wijzigingen van artikel 361 Sv zijn:

- de vordering is tevens ontvankelijk, indien sprake is van een ad informandum gevoegd feit (lid 2 onder b);
- het ontvankelijkheidscriterium is gewijzigd, van het eenvoudscriterium naar het onevenredige belastingcriterium (lid 3);
- de vordering, bedoeld in artikel 51g lid 4 Sv, kan worden toegewezen ten laste van de ouders of voogd van de minderjarige en beslist kan worden over de kosten gemaakt door de ouders of voogd. (lid 5)

In dit hoofdstuk wordt uitsluitend ingegaan op de tweede wijziging, namelijk de wijziging van het eenvoudscriterium naar het onevenredige belasting criterium.

Vanaf 1 januari 2011 luidt artikel 361 lid 3 Sv als volgt:

'Indien behandeling van de vordering van de benadeelde partij naar het oordeel van de rechtbank een onevenredige belasting van het strafgeding oplevert, kan de rechtbank op verzoek van de verdachte of op vordering van de Officier van Justitie dan wel ambtshalve, bepalen dat de vordering in het geheel of ten dele niet ontvankelijk is en dat de benadeelde partij haar vordering, of het deel van de vordering dat niet ontvankelijk is, slechts bij de burgerlijke rechter kan aanbrengen.'

De strekking van de wijziging is dat minder snel mag worden gegrepen naar het ontvankelijkheidscriterium en dat de vordering niet zomaar niet-ontvankelijk is. De toelichting bij het amendement noemt enkele omstandigheden die niet (meer) mogen leiden tot niet-ontvankelijkheid van de vordering benadeelde partij⁶⁸.

⁶⁵ Kamerstukken II 2005/06, 30 143, nr. 7, p. 10

⁶⁶ Kamerstukken II 2005/06, 30 143, nr. 8, p. 14

⁶⁷ Kamerstukken II 2007/08, 30 143, nr. 16

⁶⁸ Kamerstukken II 2007/08, 30 143, nr. 16

De omstandigheden die genoemd worden zijn:

- a) het enkele feit dat een vordering wordt betwist;
- b) het niet onmiddellijk onderbouwen van de vordering met voldoende bewijsmiddelen;
- c) het feit dat een enkele getuige of deskundige moet worden gehoord; of
- d) dat het gevorderde bedrag hoger is dan gemiddeld.

De meeste van deze omstandigheden mochten onder het eenvoudscriterium echter ook niet tot niet-ontvankelijkheid leiden.⁶⁹

De rechter heeft daarnaast nog een aantal mogelijkheden om er zelf voor te zorgen dat aan de strekking van het nieuwe criterium wordt voldaan. Allereerst kan de rechter vaker gebruik maken van de mogelijkheid de schade te schatten. Schadeposten die onder het eenvoudscriterium vaak als niet eenvoudig werden gezien, zoals medische kosten, kunnen door de rechter worden geschat. Dit brengt met zich mee dat deze vorderingen of een deel ervan toewijsbaar worden. Daarnaast kan de rechter van de mogelijkheid gebruik maken partijen een vordering beter te laten onderbouwen en dat dit niet direct leidt tot aanhouding van de strafzaak.⁷⁰

In het amendement worden slechts de omstandigheden genoemd die niet mogen leiden tot niet-ontvankelijk van de vordering. Het is echter niet duidelijk hoe het criterium moet worden gehanteerd. De indieners van het amendement hebben naar alle waarschijnlijkheid de bedoeling gehad de invulling van het nieuwe criterium aan de rechters over te laten. Een nadere omschrijving van het criterium, had wellicht kunnen zorgen voor meer eenheid tussen de uitspraken van de strafrechters. Daarnaast lijkt de nieuwe norm nog steeds uitgelegd te worden als de oude norm. Dit is niet de bedoeling geweest van de wetgever, omdat de bedoeling namelijk is dat door invoering van het onevenredige belastingcriterium het ontvankelijkheidscriterium wordt verruimd.

De invoering van het nieuwe criterium kan ook onbedoelde gevolgen hebben. De bedoeling van de wetgever is namelijk zoveel mogelijk inhoudelijk over de vordering te beslissen. Een gevolg hiervan lijkt te zijn dat de vorderingen, die nu meer inhoudelijk worden behandeld, worden afgewezen. Onder het oude criterium was het namelijk zo dat de vorderingen die niet konden worden toegewezen, niet-ontvankelijk werden verklaard zodat de benadeelde zich nog kon wenden tot de civiele rechter. De inhoudelijke behandeling kan ervoor zorgen dat bepaalde schade niet wordt bewezen of dat de rechter tot het oordeel komt dat de schade niet kan worden toegerekend aan de verdachte.⁷¹ De vordering wordt dan afgewezen.

§3.4 Verschillen tussen het eenvoudscriterium en het onevenredige belastingcriterium

Volgens mr. J.C.A.M. Claassens⁷², raadsheer bij het Hof 's-Hertogenbosch, is het niet te verwachten dat het onevenredige belastingcriterium tot een toename van afdoening van vorderingen van de benadeelde partijen door de strafrechter zal leiden. Hij wijst erop dat de behandeling van een niet-eenvoudige vordering in veel gevallen reeds doordat de vordering niet eenvoudig is, een onevenredige belasting van het strafgeding tot gevolg heeft. Om deze reden concludeert Claassens dat de criteria slechts semantisch van elkaar zullen verschillen. Claassens wijst er in een recenter artikel uit 2012 nogmaals op dat er geen blijk is van een effectief werkbaar verschil tussen de criteria.⁷³ Daarbij concludeert hij dat het nieuwe criterium juridisch gezien niet anders werkt dan het oude criterium.

Het is volgens Claassens niet zo dat het criterium ruimer of strenger werkt, maar het nieuwe criterium spoort de rechter aan tot een consciëntieuze beoordeling van de civiele vordering, aldus Claassens.⁷⁴

⁶⁹ Trema 2011, p. 356-357

⁷⁰ Candino e.a., handleiding voor de strafrechtpraktijk 2013, p. 100

⁷¹ Aanbevelingen LOVS 2011, p. 18

⁷² Claassens 2008, p. 213

⁷³ Claassens 2012, p. 248

⁷⁴ Claassens 2012, p. 248

In het artikel van Claassens komen twee uitspraken van de HR aan bod. Claassens geeft een conclusie en deze luidt dat de Advocaat-Generaal ervan uit lijkt te gaan dat het nieuwe criterium strenger is en dat er van de rechter meer motivering wordt verwacht, wanneer deze de vordering niet-ontvankelijk verklaart. Terwijl de Hoge Raad niet spreekt van een verschil tussen de criteria en niet strenger lijkt te toetsen dan onder het oude criterium.⁷⁵

Ook mr. A.H. Sas, beleidsmedewerker juridische zaken bij Slachtofferhulp Nederland wijst de lezer erop dat gesteld kan worden dat het verschil tussen 'eenvoudig van aard' en 'onevenredige belasting' misschien slechts semantisch is.⁷⁶ Het criterium wordt daarnaast in het amendement nauwelijks toegelicht, waardoor het criterium 'onevenredige belasting' geen concrete betekenis heeft. In een later artikel van Sas wordt nogmaals gewezen op het verschil tussen de criteria.⁷⁷ Wederom is de conclusie dat er geen verschil lijkt te zijn met de oude situatie. Het oordeel van de rechter dat de behandeling van de vordering (g)een onevenredige belasting voor het strafgeding oplevert, wordt nauwelijks gemotiveerd. Hetzelfde gold voor het oordeel dat een vordering (niet) eenvoudig van aard was.

Mr. J. Candido, rechter bij de rechtbank Haarlem en gast-onderzoeker aan de Universiteit Leiden, geeft daarentegen een 'verschil' aan.⁷⁸ Het onevenredige belastingcriterium benadrukt namelijk, meer dan het eenvoudscriterium, het accessoire karakter van de vordering. De reden hiervoor is volgens Candido, dat de woorden 'onevenredige belasting van het strafgeding' lijken te verwijzen naar de ondergeschiktheid van de vordering aan het strafproces. De vordering is accessoir, omdat deze ondergeschikt is aan het strafproces. Op dit aspect ziet dus het onevenredige belastingcriterium.

Een duidelijk zichtbaar verschil tussen de criteria en de beoordeling ervan, is in eerste opzicht, dus niet de verwachting. Onderzoek naar de uitspraken van strafrechters in hoofdstuk 4, zal meer inzicht moeten geven of er in de praktijk daadwerkelijk een verschil is tussen de beide criteria.

§3.5 Conclusie

Het eenvoudscriterium geldt vanaf de invoering van de wet Terwee. Na verloop van tijd ontstond er kritiek over de wijze waarmee rechters zijn omgegaan met het criterium. De kritiek hield in dat het criterium te snel en ongemotiveerd werd toegepast. Uiteindelijk is in 2007 een wijziging van het criterium voorgesteld bij amendement van Wolfsen en Teeven. De wijziging is ontleend aan het onderzoeksproject strafvordering, waar Van Strien een wijziging in 2001 introduceerde.

Met ingang van 1 januari 2011 is door de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer de wijziging van het criterium doorgevoerd. Het criterium is gewijzigd van eenvoudig van aard naar onevenredig belastend voor het strafgeding. De strekking van de wijziging is dat er minder snel mag worden gegrepen naar het ontvankelijkheidscriterium en dat de vordering niet zomaar niet-ontvankelijk is.

Naar aanleiding van de artikelen van Claassens en Sas kan gesteld worden dat er geen juridisch merkbaar verschil valt op te merken tussen de twee criteria. Door deze schrijvers wordt opgemerkt dat het verschil slechts semantisch is.

⁷⁵ Claassens 2012, p. 250

⁷⁶ Sas 2010, p. 84

⁷⁷ Sas 2012, p. 51

⁷⁸ Candido 2011, p. 355

Hoofdstuk 4: Toetsing van het onevenredige belastingcriterium door strafrechters

In dit hoofdstuk wordt de toepassing van het onevenredige belastingcriterium nader bekeken. Aan de hand van jurisprudentie inzake vorderingen van benadeelde partijen en interviews met strafrechters wordt meer duidelijkheid verkregen over de toetsing van de vordering tot schadevergoeding door strafrechters. Hierdoor zal antwoord worden verkregen op de vraag die voorafgaand door de Ietselschade advocaten van Schakenraad Advocaten is gesteld. 'Op welke manier wordt het onevenredige belastingcriterium door strafrechters in een voegingsprocedure toegepast?'. Allereerst wordt aan de hand van twee artikelen uit het tijdschrift *Verkeersrecht* een verwachting geschetst van de toepassing van het onevenredige belastingcriterium. Paragraaf 5.2 is opgesplitst in een onderzoek naar de jurisprudentie en een samenvatting van de interviews. Deze twee onderdelen geven antwoord op de deelvraag. Paragraaf 5.2.1 geeft een weergave van een aantal uitspraken, waarbij de vordering van de benadeelde partij een belangrijke rol speelt. Deze paragraaf wordt afgesloten met een aantal conclusies terzake de beoordeling door de strafrechters van de vorderingen tot schadevergoeding van de benadeelde partij. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een conclusie van de interviews met strafrechters.

§4.1 Verwachting van de toepassing van het onevenredige belastingcriterium

In paragraaf 3.4 is al aan de orde gekomen dat het niet de verwachting is dat er een wezenlijk verschil zal ontstaan tussen de toepassing van het oude en het nieuwe criterium. Zowel Claassens⁷⁹ als prof. mr. W.H. Vellinga⁸⁰, Advocaat-Generaal bij de Hoge Raad en hoogleraar straf- en strafprocesrecht, merken op dat een niet-eenvoudige vordering doorgaans een onevenredige belasting van het strafgeding zal opleveren. De verwachting is dus volgens hen, dat het onevenredige belastingcriterium niet gaat leiden tot een merkbare toename van toewijzing van vorderingen van benadeelde partijen.

Claassens geeft daarna terecht aan dat van de strafrechters mag worden verwacht dat zij voldoende kennis hebben van het burgerlijke recht om een civiele vordering inhoudelijk te kunnen beoordelen. Claassens wijst in het artikel op de strekking van het onevenredige belastingcriterium, wat inhoudt dat de civiele vordering minder snel door de strafrechter niet-ontvankelijk moet worden verklaard. Om dit te bewerkstelligen dient de rechter meer moeite te doen om de vordering inhoudelijk te beoordelen. Het ingewikkelde gedeelte kan door de strafrechter vervolgens worden verwezen naar de burgerlijke rechter.

Tevens geeft Claassens aan dat een standaardisering bij de beoordeling van de vordering ervoor kan zorgen dat civiele vorderingen vaker inhoudelijk worden behandeld in het strafgeding. In het artikel wijst Claassens erop dat aan deze standaardisering wordt gewerkt door zowel het OM als door de zittende magistratuur. Het OM maakt namelijk gebruik van richtbedragen voor veel voorkomende schades. Voor een standaardisering van de beslissingen van rechters zal er een uitbreiding nodig zijn van de Terwee-aanbevelingen van het LOVS. De Terwee-aanbevelingen van het LOVS zijn inmiddels al beschikbaar.

In dit document staan belangrijke aanbevelingen met betrekking tot de behandeling van de civiele vordering van de benadeelde partij en kan als geschikt hulpmiddel dienen voor de strafrechters. Deze aanbevelingen zorgen waarschijnlijk ook voor meer eenheid tussen de beslissingen van de strafrechters.

⁷⁹ Claassens 2008, p. 213

⁸⁰ Vellinga 2009, p. 38

§4.2 Toepassing onevenredige belastingcriterium door strafrechters

Een overzicht van jurisprudentie en de interviews dienen inzicht te geven op de wijze van toetsing door de strafrechter van een vordering tot schadevergoeding van de benadeelde partij.

§4.2.1 Jurisprudentie

Er zijn uitspraken bestudeerd met betrekking tot de vordering(en) tot schadevergoeding van de benadeelde partij(en). Daarbij is een selectie gemaakt van uitspraken na 1 januari 2011, aangezien in dit hoofdstuk het onevenredige belastingcriterium nader wordt bekeken. Daarnaast is gezocht op het rechtsgebied strafrecht, omdat het hier gaat om een voegingsprocedure waarin civiele vorderingen tot schadevergoeding in het strafgeding worden ingebracht. Om een zo helder mogelijk beeld te krijgen van de toetsing door de strafrechter, is in de uitspraken gezocht naar bepaalde schadeposten. De aanleiding voor de keuze van deze schadeposten, ligt in de praktijk. Een aantal schadeposten komen in zaken van voeging van Schakenraad Advocaten vaak aan de orde. Met deze schadeposten wordt door de rechter verschillend omgegaan, waardoor het voor de advocaten onduidelijk is welke schadeposten onder welke motivering worden toegewezen en welke schadeposten onevenredig belastend voor het strafgeding zijn. Wat bijvoorbeeld opvalt, is dat kosten die gemaakt worden voor huishoudelijke hulp, ook wel hulpkosten genoemd, in zaken waar een voeging plaatsvindt in de strafprocedure niet-ontvankelijk worden verklaard terwijl deze kosten in de civiele procedure vaak geheel worden toegewezen.

De schadeposten die nader worden bekeken in de jurisprudentie zijn: reiskosten, medische kosten, hulpkosten en inkomstenderving. Er is gekozen voor vijf uitspraken per schadepost. Het verschilt per schadepost hoeveel uitspraken er te vinden zijn. Met het vergelijken van vijf uitspraken voor elke schadepost, wordt een duidelijk beeld geschetst van de wijze van beoordeling van de schadeposten door de strafrechter. De uitspraken variëren van arresten van het Hof en vonnissen van de rechtbank. Deze uitspraken dateren van 2011, 2012, 2013 en 2014.

Allereerst wordt een korte toelichting gegeven van de betreffende schadepost. Daarna zal een conclusie worden gegeven over de jurisprudentie met betrekking tot deze schadepost. In de conclusie wordt ingegaan op de beoordeling van de vordering van de benadeelde partij door de rechter/raadsheer en de motivering van zijn beslissing.

Reiskosten

De richtlijn kilometervergoeding van de letselschaderaad geeft een indicatie voor de hoogte van de vordering aan reiskosten. De Letselschade Raad heeft, in overleg en samenwerking met de letselschadepraktijk, richtlijnen opgesteld om discussies te voorkomen en de afwikkeling van de schade te bespoedigen. Deze richtlijnen geven een standaardmanier om een schadepost vast te stellen. In sommige aanbevelingen wordt daarvoor een bedrag genoemd, in andere een manier om de schade te berekenen.⁸¹ Voor de vaststelling van de kilometervergoeding wordt uitgegaan van de gemiddelde kosten per gereden kilometer.

Onder de normering van de kilometervergoeding vallen:⁸²

- Reiskosten van gezins- en naaste familieleden voor het bezoeken van het slachtoffer in het ziekenhuis en bij tijdelijk verblijf in een revalidatiecentrum.
- Reiskosten van het slachtoffer voor bezoeken aan artsen, fysiotherapeuten en andere beroepsbeoefenaren die betrokken zijn bij de medische behandeling, alsmede voor bezoeken aan een Bureau Slachtofferhulp en andere belangenbehartigers.

Het slachtoffer of de familieleden hebben recht op kilometervergoeding voor een personenauto. Deze vergoeding bedraagt €0,29 voor de eerste 2000 kilometer.

⁸¹ De letselschade richtlijnen, <www.deletselschaderaad.nl>, laatst geraadpleegd op 21 mei 2014.

⁸² De letselschade richtlijn kilometervergoeding, p. 1 <www.deletselschaderaad.nl>, laatst geraadpleegd op 21 mei 2014.

Indien er sprake is van meer dan 2000 gereden kilometers per schadejaar, dient de vergoeding concreet te worden vastgesteld op basis van ANWB-tabellen. Indien gebruik gemaakt wordt van het openbaar vervoer of een taxi worden de daadwerkelijk gemaakte kosten vergoed.⁸³

Uit de bestudeerde jurisprudentie⁸⁴ betreffende de vordering benadeelde partij blijkt dat de vordering tot reiskosten niet gezien wordt als onevenredig belastend voor het strafgeding. De reiskosten worden in alle gevallen toegewezen. Een reden hiervoor kan zijn dat de vordering tot reiskosten in zijn algemeenheid niet erg hoog is. Het zal vooral gaan om bezoeken naar de advocaat of het ziekenhuis. In de uitspraak van de rechtbank 's-Gravenhage van 8 mei 2012 is er echter wel sprake van een hoge vordering aan reiskosten. Ook in deze zaak worden de reiskosten toegewezen, omdat ze niet zijn betwist aan de kant van de verdachte en voldoende onderbouwd door de benadeelde partij. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van de formule van €0,29 voor de eerste 2000 kilometer voor berekening van de kosten. De strafrechters geven voor de toewijzing van de vordering geen specifieke motivering. Vaak wordt volstaan met de redenering dat de gevorderde schade een rechtstreeks gevolg is van het bewezenverklaarde feit. Daarnaast wordt in veel gevallen gesproken van 'voldoende onderbouwing van de vordering'. De strafrechters hechten dus veel waarde aan de onderbouwing van de vordering van reiskosten. Om die reden is het aan te raden een uitwerking te maken van de gereden kilometers en tevens de berekening te maken voor de daadwerkelijke kosten. Een overzicht van de gereden kilometers en een berekening van de uiteindelijke kosten worden vervolgens gehecht aan het voegingsformulier. De rechter heeft de mogelijkheid de vordering voorafgaand aan de terechtzitting te bekijken en al een voorlopig oordeel hierover te hebben. Indien deze gegevens voor de terechtzitting nog niet bekend zijn, kan de rechter genoodzaakt zijn de zitting aan te houden. Een aanhouding van de zitting leidt in de meeste gevallen tot niet-ontvankelijkheid van de benadeelde partij in haar vordering.

Medische kosten

Indien de benadeelde schade heeft geleden door medische hulp door toedoen van een ander, kan de benadeelde deze kosten indienen bij de eigen zorgverzekering. Daarnaast kunnen er ook andere kosten ontstaan, zoals de kosten voor het eigen risico, ambulancevervoer en kosten voor verblijf in het ziekenhuis. De kosten die worden gemaakt voor het verblijven in een ziekenhuis of revalidatiecentrum worden bepaald aan de hand van vastgestelde richtlijnen.

Uit de bestudeerde jurisprudentie⁸⁵ blijkt dat ook de schadepost met betrekking tot de medische kosten die het gevolg zijn van het misdrijf, in deze uitspraken niet wordt gezien als onevenredig belastend voor het strafgeding. De kosten die zijn gemaakt door de benadeelde door medische hulp of kosten voor het eigen risico, zijn in alle zaken toegewezen. Een algehele conclusie voor de reden van toewijzing is nauwelijks te formuleren. De hoogte van de vorderingen lopen uiteen van een vordering van € 121,10 tot een vordering van € 1.723 aan medische kosten. Daarnaast wordt nauwelijks een motivering gegeven voor de toewijzing. Volgens de uitspraak van het Hof van 15 februari 2012, is voldoende aangetoond dat de schade is geleden voor een bedrag van €121,10. De rechters van de rechtbank Oost-Nederland (uitspraak van 14 maart 2013) en van de rechtbank Amsterdam (uitspraak van 30 maart 2012) vinden de schade voldoende aannemelijk dan wel onderbouwd. Ook hier zijn naar alle waarschijnlijkheid de belangrijkste redenen van toewijzing, de onderbouwing van de vordering en een helder causaal verband tussen de schade en het bewezenverklaarde feit. De onderbouwing van de vordering zal bestaan uit overzichten van rekeningen van bijvoorbeeld de zorgverzekeraar. Dit kunnen rekeningen zijn voor het voldoen van de eigen bijdrage in verband met de behandelingen die noodzakelijk zijn als gevolg van het misdrijf. Het kan ook zijn dat de benadeelde een rekening heeft voor het vervoer met de ambulance of ziekenvervoer via een taxibedrijf. Het is verstandig om een overzicht van alle ontvangen rekeningen met betrekking tot de medische kosten, toe te voegen aan het voegingsformulier ter onderbouwing van deze schadepost. Daarnaast dient de vordering vanzelfsprekend een rechtstreeks gevolg te zijn van het bewezenverklaarde feit.

⁸³ De letselschade richtlijn kilometervergoeding, p. 2 <www.deletselschaderaad.nl> , geraadpleegd op 18 maart 2014

⁸⁴ Een overzicht van deze jurisprudentie is te raadplegen in bijlage A

⁸⁵ Een overzicht van deze jurisprudentie is te raadplegen in bijlage A

Hulpkosten

De benadeelde zal vaak na een ongeval of misdrijf met letsel niet in staat zijn om zelf de huishoudelijke taken te verrichten. Kosten die worden gemaakt in verband met deze taken, worden hulpkosten genoemd. Ook voor de vaststelling van de hoogte aan hulpkosten bestaat een richtlijn van de letselschaderaad, namelijk de letselschade richtlijn huishoudelijke hulp.

Figuur 1: Normbedragen die gelden voor huishoudelijke hulp per week

	licht tot matig beperkt	zwaar beperkt
Alleenstaande	€ 60,00	€ 120,00
2-persoonshuishouden	€ 80,00	€ 160,00
gezin met inwonende kinderen jonger dan 5 jaar	€ 150,00	€ 300,00
gezin met inwonende kinderen ouder dan 5 jaar	€ 130,00	€ 260,00

Bron: De letselschade richtlijn huishoudelijke hulp (www.deletselschaderaad.nl)

Naast de normbedragen wordt voor de berekening van hulpkosten, gebruik gemaakt van een formule, categorieën inzake de mate waarin er sprake is van een beperking van het vermogen huishoudelijke werkzaamheden te verrichten en een vast percentage inzake de mate waarin de benadeelde vóór het ongeval een bijdrage in het huishouden leverde.

Uit de bestudeerde jurisprudentie⁸⁶ blijkt dat het toewijzen van de vordering voor huishoudelijke hulp gecompliceerder ligt. Deze schadepost is namelijk maar in twee van de gevallen toegewezen. In een geval wordt de schadepost zelfs afgewezen. De andere twee gevallen betreffen een niet-ontvankelijkheid van de vordering. Waarschijnlijk is het voor de rechter of raadsheer lastiger in te schatten of het slachtoffer de hulp daadwerkelijk nodig heeft en in welke mate. Daarnaast is het de vraag of deze schade een rechtstreeks gevolg is van het bewezenverklaarde feit. Volgens de rechter van de rechtbank Midden-Nederland (uitspraak 28 mei 2013) is de vergoeding van huishoudelijke hulp geen rechtstreeks gevolg van het slaan met een bierflesje op het hoofd van het slachtoffer. Maar wanneer is de vergoeding van huishoudelijke hulp dan wel een rechtstreeks gevolg van het strafbare feit? Een antwoord op deze vraag wordt in de vijf uitspraken niet gegeven. Ook met betrekking tot deze schadepost, speelt de onderbouwing wederom een belangrijke rol. De rechtbank Oost-Brabant (uitspraak van 27 augustus 2013) verklaart de vordering voor hulpkosten onevenredig belastend voor het strafgeding, indien een nadere onderbouwing van deze schadepost zou moeten worden afgewacht. De rechtbank Gelderland geeft in een uitspraak van 8 oktober 2013 daarentegen een duidelijke uitleg van wat verwacht wordt van de onderbouwing van de vordering. De kosten voor huishoudelijke hulp worden in deze zaak niet-ontvankelijk verklaard, omdat de schadepost onvoldoende is onderbouwd. Hierbij geeft de rechtbank aan dat onvoldoende is toegelicht welke verzorging de benadeelde nodig had, in hoeverre de vriendin van de benadeelde die mede op zich heeft genomen, hoe de verdeling van de huishoudelijke taken vóór het incident was en of de benadeelde een aandeel had in tot 'zelfbekwaamheid' behorende taken en of dergelijke werkzaamheden daadwerkelijk werden uitgevoerd in het verleden. Deze uitspraak geeft meer duidelijkheid over de verwachting van de rechters met betrekking tot de onderbouwing van de vordering voor huishoudelijke hulp. De benadeelde dient voor toewijzing dus een toelichting bij te voegen over de verzorging die hij/zij nodig heeft, in hoeverre een ander die verzorging op zich neemt, wat de verdeling van de huishoudelijke taken is en hoe deze was vóór het incident en of benadeelde een aandeel had in de tot zelfwerkzaamheid behorende taken en of dergelijke taken vóór het incident werden uitgevoerd.

⁸⁶ Een overzicht van deze jurisprudentie is te raadplegen in bijlage A

Inkomstenderving

Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat de benadeelde na een ongeval of misdrijf arbeidsongeschikt raakt. Op verschillende manieren kan er dan schade ontstaan. De benadeelde kan deze schade verhalen op de verdachte, indien de kosten een rechtstreeks gevolg zijn van het bewezenverklarde feit. De vordering dient uiteraard ondersteund te worden met bewijsmiddelen, zoals een loonstrook van voor de arbeidsongeschiktheid of indien de benadeelde een zelfstandige is een winst- en verliesrekening of balans.

Uit de jurisprudentie⁸⁷ blijkt dat de toewijzing van de vordering voor inkomstenderving ook ingewikkelder ligt. De vordering tot schadevergoeding van inkomstenderving wordt in slechts één geval volledig toegewezen. In twee gevallen wordt de vordering deels toegewezen en deels niet-ontvankelijk verklaard. De andere twee gevallen betreffen een niet-ontvankelijkheid van de vordering tot inkomstenderving. Het schadebedrag aan inkomensverlies valt vaak redelijk hoog uit. In een uitspraak van het Hof Arnhem van 10 maart 2011 gaat het om een toewijzing van een deel van de vordering voor een bedrag van € 6.000, -. Gederfde inkomsten van een VOF worden door de rechter van de rechtbank Almelo (uitspraak van 11 april 2012) niet gelijkgesteld met de door het slachtoffer gederfde inkomsten. Het bedrag aan inkomensverlies wordt in deze zaak dan ook niet volledig toegewezen en geschat op €2.200 hetgeen volgens de uitspraak overeenkomt met een modaal netto-inkomen. In de zaken waar de vordering tot inkomensverlies een niet-ontvankelijkheid oplevert, ligt de oorzaak wederom in de onderbouwing van de vordering. De vorderingen worden niet inzichtelijk gemaakt en evenmin met stukken onderbouwd. In de uitspraak van de rechtbank Gelderland van 10 juli 2013 wordt een korte maar toch wel duidelijke motivering gegeven van de beslissing van niet-ontvankelijkheid van de vordering. In de uitspraak geeft de rechter aan wat hij onduidelijk vindt. Hieruit kan worden opgemaakt wat onderbouwd dient te worden voor toewijzing van de vordering. Duidelijk dient namelijk te zijn welk bedrag het slachtoffer netto per maand zou hebben verdiend en hoeveel uren het slachtoffer in totaal geen arbeid heeft kunnen verrichten. Daarnaast is het van belang dat het slachtoffer, ten gevolge van het strafbare feit, geen arbeid heeft kunnen verrichten.

Conclusie jurisprudentie

De jurisprudentie kenmerkt zich door het feit dat de uitspraak van de rechter in het strafgeding betreffende de vordering van de benadeelde partij nauwelijks wordt gemotiveerd. In de meeste uitspraken wordt volstaan met een korte standaardmotivering. Daarnaast zijn er ook uitspraken waarin helemaal niets wordt gemotiveerd. Enkel wordt volstaan met de woorden: 'Behandeling van de vordering levert een onevenredige belasting voor het strafgeding op en dient daarom op grond van artikel 361 lid 3 Sv niet-ontvankelijk te worden verklaard.' Artikel 361 lid 4 bepaalt echter dat de beslissing op de vordering van de benadeelde partij met redenen omkleed dient te zijn. Het feit dat de rechter gebruik maakt van een summier motivering of geen motivering komt de positie van het slachtoffer niet ten goede. Het is voor de benadeelde of de vertegenwoordiger onvoldoende duidelijk welke redenen aan de beslissing van de rechter ten grondslag liggen.

Mede gezien de wetswijziging, is een betere motivatie van de beslissing over de ontvankelijkheid van de benadeelde partij gewenst. Daarnaast maakt een duidelijke motivering de beslissing controleerbaar en aanvaardbaar. Tevens kan deze motivatie ervoor zorgen dat de uitspraak inhoudelijk beter en begrijpelijker wordt. Daarnaast valt het op dat de rechter erg veel waarde hecht aan een deugdelijke onderbouwing van de vordering. Veel vorderingen worden namelijk afgewezen of niet-ontvankelijk verklaard, omdat de vordering niet of nauwelijks is onderbouwd. Voor elke schadepost gelden andere eisen voor de onderbouwing ervan. De vorderingen voor hulpkosten en inkomstenderving dient tevens een onderbouwing te bevatten van de situatie vóór het incident. De specifieke eisen die aan de onderbouwing van de vordering worden gesteld, komen niet terug in de jurisprudentie.

⁸⁷ Een overzicht van deze jurisprudentie is te raadplegen in bijlage A

Ten slotte geeft de jurisprudentie geen duidelijk antwoord op de deelvraag. De vraag is namelijk: 'Op welke manier wordt het onevenredige belastingcriterium door de strafrechters in een voegingsprocedure toegepast?' Duidelijk is dat de strafrechters redelijk snel naar de toepassing van dit criterium grijpen. Op het eerste gezicht lijkt het nog steeds zo te zijn dat de strafrechters niet al te veel moeite doen voor het behandelen van de civiele vordering in het strafgeding. Een uitgebreide(re) motivering zal een eerste stap zijn naar de bedoeling van de wetgever: het bewerkstelligen dat de strafrechter zoveel mogelijk inhoudelijk over de vordering van de benadeelde partij beslist. Indirect zal dit een versterking van de positie van het slachtoffer tot gevolg hebben.

§4.2.2 Interviews

Deze deelvraag spitst zich toe op de toetsing van het ontvankelijkheidscriterium door strafrechters. In de vorige sub paragraaf komen een aantal belangrijke conclusies naar aanleiding van een onderzoek naar de jurisprudentie naar voren. Een van deze conclusies is dat de jurisprudentie geen duidelijk antwoord geeft op de deelvraag. Door middel van het afnemen van interviews, hoopt de onderzoeker een uitgebreider antwoord te formuleren.

Conclusie interviews

In deze sub paragraaf wordt ingegaan op de afgenomen interviews en wordt er een aantal conclusies getrokken. De onderzoeker heeft een interview afgenomen met twee strafrechters werkzaam bij de rechtbank Oost-Brabant en een raadsheer van het Hof 's-Hertogenbosch.⁸⁸ Vanwege de privacy, worden in dit onderzoek geen namen genoemd van de geïnterviewde. Allen hebben zij te maken met het nieuwe ontvankelijkheidscriterium in de voegingsprocedure. De rechters is een aantal vragen voorgelegd met betrekking tot de beoordeling, de wetswijziging en de verwachting van de onderbouwing. In de meeste gevallen komen de antwoorden op de vragen op hetzelfde neer, zij het met andere bewoordingen. De raadsheer heeft overigens een iets andere kijk op het geheel.

Algemeen

Een voeging in de strafprocedure komt regelmatig voor. De rechters geven aan dat in ongeveer 30-50% van de gevallen een voeging plaatsvindt. In hoger beroep is dit ongeveer 25-30% van de zaken, aldus de raadsheer. Het slachtoffer is in ongeveer een kwart van de gevallen waar hij zich als benadeelde voegt aanwezig op de zitting. Het valt op dat de advocaat of vertegenwoordiger van de benadeelde in de meeste gevallen niet aanwezig is op zitting.

De vordering tot schadevergoeding van de benadeelde partij

Bij alle interviews komt de onderbouwing van de vordering als belangrijkste eis naar voren. Daarnaast dient de vordering duidelijkheid te scheppen. Duidelijk dient te zijn wat precies wordt gevorderd, waarbij concrete bedragen worden genoemd. Tevens is van belang om als advocaat of vertegenwoordiger aan te geven of er reeds schade is vergoed. Het voegingsformulier bevat meerdere schadeposten, deze schadeposten dienen per geval onderbouwd te worden mede aan de hand van specificaties.

Niet-ontvankelijke vordering

Aan alle geïnterviewde is de vraag voorgelegd: 'Wat zijn voor u redenen om de vordering niet-ontvankelijk te verklaren?'. Ook deze vraag wordt eenduidig beantwoord, slechts met andere bewoordingen. Bij deze vraag wordt teruggegrepen op de onderbouwing. Als de onderbouwing van de vordering niet in orde is, zal deze al snel niet-ontvankelijk zijn. Een van de rechters geeft als voorbeeld: '*Indien er bijvoorbeeld een vordering wordt overlegd van €100 aan telefoonkosten zonder nadere onderbouwing, zal dit vaak niet-ontvankelijk worden verklaard.*' Verder wordt ter sprake gebracht dat behandeling van de vordering niet teveel tijd in beslag hoort te nemen. Dit is voor de raadsheer een belangrijke reden voor niet-ontvankelijkheid. Daarnaast wordt rekening gehouden met art. 6 EVRM. Als de verdachte onvoldoende kans heeft gehad verweer te voeren, leidt ook dit vaak tot een niet-ontvankelijkheid van de vordering.

⁸⁸ De uitgewerkte interviews zijn te vinden in bijlage B

Een van de rechters geeft aan dat het horen van getuigen of deskundigen voor toewijzing van de vordering, de behandeling te ingewikkeld maakt. In deze gevallen wordt de vordering als onevenredig belastend voor het strafgeding gezien. Hij geeft tevens aan dat in zulke gevallen het deel waar een getuige- of deskundigenverhoor nodig is, dat deel niet-ontvankelijk wordt verklaard maar het overige kan worden toegewezen. Naar aanleiding van deze vraag wordt door de raadsheer de opmerking gemaakt dat behandeling van een complexe vordering in het strafgeding niet altijd ten goede komt van het slachtoffer. In het strafgeding kunnen de vorderingen niet uitgebreid worden behandeld. In het civiele proces is meer tijd voor de vordering van het slachtoffer.

Een afwijzing van de vordering komt nauwelijks voor. Als een vordering al wordt afgewezen, gebeurt dit vaak in combinatie met een gedeeltelijke toewijzing. De immateriële schade wordt nog wel eens voor een deel afgewezen. Dit bedrag wordt naar billijkheid bepaald. Voor de afwijzing worden verschillende redenen genoemd. Allereerst wordt aangegeven dat indien een vordering niet onevenredig belastend is voor het strafgeding, de vordering in beginsel wordt toegewezen. De vordering wordt afgewezen, indien de schade evident niet geleden is. Daarnaast wordt de vordering afgewezen als bepaalde schade twee keer wordt gevorderd. Een andere reden van afwijzing is, indien het leveren van aanvullend bewijs niet meer mogelijk is. Als namelijk vast komt te staan dat bij een civiele procedure ook geen nieuwe informatie beschikbaar kan worden gesteld, dan wordt de vordering afgewezen.

Wijziging van het ontvankelijkheidscriterium

In grote lijnen zijn de rechters en de raadsheer dezelfde mening toegedaan over gevolgen van de wijziging van het ontvankelijkheidscriterium. Ze geven allen aan dat er nauwelijks een verschil is aan te wijzen. Het is niet zo dat een vordering nu eerder wordt toegewezen. Wellicht wordt meer moeite gedaan voor een inhoudelijke behandeling van de vordering, maar dit leidt in principe niet eerder tot toewijzing. Een van de rechters geeft aan dat de invulling van het criterium bij amendement niet duidelijk is gemaakt. Het valt hem op dat de rechters die verstand hebben van het civiele recht eerder een vordering gedeeltelijk toewijzen of schatten. In de praktijk blijft de voegingsprocedure een procedure met botsende belangen, aldus een van de geïnterviewden. *'Het is prima dat er meer aandacht is voor het slachtoffer, maar daarnaast botst dit met het belang van de verdachte en het eigen belang van de rechtbank. De strafzaak kan op de achtergrond komen en het kost meer tijd voor behandeling van de zaak.'*

Hoogte van de vordering tot schadevergoeding

Ook de vraag of de hoogte van het gevorderde bedrag een rol speelt bij de beslissing over de ontvankelijkheid of over de toe- of afwijzing van de vordering, wordt eenduidig beantwoord. De hoogte van de vordering speelt namelijk voor een deel mee bij de beslissing van de rechter. Het is meestal niet alleen de hoogte van de vordering die bepalend is, maar een hogere vordering is in beginsel een ingewikkelde vordering. Deze vorderingen worden gezien als onevenredig belastend voor het strafgeding. Vooral bij een vordering tot immateriële schadevergoeding speelt de hoogte een rol bij de beslissing. Lage bedragen, vaak het geval bij materiële schade, worden zelden betwist en zijn ook makkelijker toewijsbaar. Daarnaast worden vorderingen tot materiële schade in veel gevallen onderbouwd door voldoende specificaties. Toewijzing is in die gevallen, volgens de raadsheer, simpel.

Motivering van de beslissing door de strafrechter/raadsheer

De rechters geven aan dat het opvalt dat de meeste rechters van de rechtbank Oost-Brabant de beslissingen voldoende motiveren. De motivering van een beslissing bij de meervoudige kamer gebeurt vooral tijdens de zitting en enkel indien de benadeelde aanwezig is. De andere rechter geeft juist aan dat motivering tijdens de zitting vooral gebeurt bij de politierechter. De meervoudige kamer motiveert de uitspraak in het vonnis. Het wordt door hen bevestigd, dat in een uitspraak vaak wordt volstaan met een standaardmotivering. De rechters gebruiken daarnaast de motivering van een eerdere zaak, in het eigen vonnis.

Het splitsen van de vordering tot schadevergoeding

Zoals hiervoor al ter sprake kwam, wordt regelmatig gebruik gemaakt van de bevoegdheid een vordering te splitsen. Het gecompliceerde gedeelte wordt niet-ontvankelijk verklaard, terwijl een gedeelte van de vordering wat niet veel tijd in beslag neemt vaak wordt toegewezen. Het gedeelte waar bijvoorbeeld nadere producties voor nodig zijn of een getuigenverhoor, wordt niet-ontvankelijk verklaard. De benadeelde kan zich met dat gedeelte wenden tot de civiele rechter. Een van de rechters merkt op dat de benadeelde voor het geringe bedrag dat niet-ontvankelijk wordt verklaard, niet naar de civiele rechter gaat.

Gecompliceerde vorderingen

Medeschuld en betwisting aan de zijde van de verdachte zijn aspecten die gezien worden als complicerend. De rechters geven aan dat deze vorderingen in het algemeen zijn weggelegd voor de civiele rechter. In het geval van medeschuld wordt nog wel eens gebruik gemaakt van matiging van de hoogte van de vordering. De helft van de vordering wordt niet-ontvankelijk verklaard en de andere helft wordt toegewezen.

Onderbouwing van de verschillende schadeposten

De raadsheer en een van de rechters is gevraagd een beschrijving te geven van wat er verwacht wordt van de onderbouwing van een aantal schadeposten. Dat zijn de schadeposten die in de eerdere paragraaf al aan de orde zijn gekomen.

De verwachting van de rechters:

- Reiskosten: waarvoor zijn de kosten gemaakt, het aantal kilometers, de data, het bedrag per kilometer, de relevantie van de kosten, noodzaak van het vervoer. In specifieke gevallen is het van belang of het vervoer ook op een andere manier mogelijk was geweest.
- Hulpkosten: de periode, link met de strafzaak en het letsel, de verdeling in het huishouden voor het incident en de verdeling na het incident, de kosten per week of per maand. Indien er facturen zijn, deze indienen.
- Medische kosten: nota's, verzekerde schade, posten die niet verzekerd zijn en de reden daarvan. Per bedrag helder uitsplitsen wat er gevorderd wordt, met onderbouwing van nota's.
- Inkomstenderving: inkomensverlies aantonen, link met letsel, verklaring werkgever, gebruikelijke uren.

De verwachting van de raadsheer:

- Reiskosten: facturen van taxiritten of openbaar vervoer, het aantal kilometers en het uiteindelijke bedrag.
- Hulpkosten: onderbouwing is van belang, noodzaak van hulp en de omvang ervan, facturen. Van belang dat benadeelde op zitting aanwezig is, voor een nadere onderbouwing of opheldering.
- Medische kosten: Facturen. Indien deze ontbreken, is ook niet af te leiden of de schade daadwerkelijk is geleden. Zonder nadere onderbouwing zal deze vordering niet-ontvankelijk zijn.
- Inkomstenderving: onderbouwing door middel van salarisstroken en de urenderving.

Aanbevelingen voor de advocatuur

De geïnterviewde geven een aantal belangrijke aanbevelingen voor de advocaten:

- Een van de belangrijkste aanbevelingen is dat het voor bepaalde vorderingen verschil kan maken als de advocaat aanwezig is op zitting. De rechter kan vragen stellen over de vordering en de onderbouwing. Dat levert volgens de rechters een betere motivatie op in het vonnis. Indien aanwezigheid niet mogelijk is, is het aan te raden de benadeelde goed te instrueren.

- Het wordt op prijs gesteld als de advocaat van het slachtoffer actief is tijdens de zitting. Indien er bijvoorbeeld nog stukken zijn die ter onderbouwing van de vordering kunnen dienen, kan de advocaat vragen naar een aanhouding van de strafzaak. Het is van belang dat de advocaat dit zelf aanbiedt.
- Het is aan te raden schriftelijk een duidelijke omschrijving te geven van de vordering en de hoogte ervan.
- Het kan waardevol zijn om een vordering tot schadevergoeding zo vroeg mogelijk in te dienen. Het is in dat geval nog mogelijk om voor de zitting nadere informatie te vragen. Daarnaast is het van belang het voegingsformulier in eerste instantie compleet in te sturen. Indien er toch wijzigingen zijn, dient dit duidelijk te worden vermeld. Zo wordt voorkomen dat ieder der partijen een andere versie heeft van het voegingsformulier.
- Het wordt aanbevolen een strafrecht advocaat te laten kijken naar de onderbouwing van de vordering door een letselschade advocaat. De strafrecht advocaat kan wellicht waardevolle tips hebben.
- Wanneer er geen bonnen of specificaties aanwezig zijn, kan het zinvol zijn getuigenverklaringen toe te voegen aan een vordering. Daarnaast kan materiele schade aan kleding onderbouwd worden door een kopie van een website waar de kleding wordt aangeboden.
- Door de strafrechters wordt aangeraden het voegingsformulier overzichtelijk toe sturen. Bijvoorbeeld door middel van tabjes of nummering van de bijlagen.
- De advocaat van het slachtoffer kan contact opnemen met de advocaat van de wederpartij om onderling de mogelijkheden te bespreken. Wellicht kan er een betalingsregeling worden afgesproken.
- Het kan ook van belang zijn contact op te nemen met het Openbaar Ministerie. Zij kunnen voor de zitting aangeven of de vordering helder is en voldoende onderbouwd. Is dit niet het geval, kan de advocaat alsnog nadere stukken aanleveren.

Hoofdstuk 5: Gevolgen van de wijziging voor Schakenraad Advocaten

In dit hoofdstuk wordt een drietal zaken van Schakenraad Advocaten bekeken waarin het slachtoffer zich als benadeelde partij in het strafproces heeft gevoegd. Deze zaken zijn uitgekozen, omdat het nogal complexe zaken zijn geweest. Nader wordt bekeken wat voor de rechter de reden is geweest de vordering tot schadevergoeding wel of niet toe te wijzen, of al dan niet ontvankelijk te verklaren. Dit is namelijk van belang voor de advocaten van Schakenraad Advocaten, omdat zij hierdoor op de hoogte zijn van de motivering achter de beslissing in die zaken. Hierdoor worden de advocaten van de sectie letselschade in staat gesteld in volgende zaken, eventueel wijziging(en) aan te brengen in de (onderbouwing) van de vordering. In verband met de privacy en geheimhouding worden er geen namen genoemd, maar zal gesproken worden van benadeelde(n) of slachtoffer en verdachte(n). Allereerst zal een korte inleiding worden gegeven van de zaken. Daarna wordt bekeken welke schadeposten worden gevorderd in het dossier en de onderbouwing van deze vorderingen. De dossiers zijn inmiddels afgewikkeld in eerste aanleg, waardoor ook de uitspraak van de strafrechter kan worden geanalyseerd. Naar aanleiding van de beoordeling van de strafrechter in deze zaken, kan de onderzoeker nagaan of de onderbouwing van de vordering door de letselschade advocaten verbetering behoeft en zo ja, welke punten verbeterd dienen te worden. Tevens kan naar aanleiding van de afgenomen interviews en de jurisprudentie uit hoofdstuk 4 een aantal voorwaarden geschetst worden die van belang zijn voor de onderbouwing van de vordering tot schadevergoeding door de letselschade advocaten.

§5.1 Onderbouwing vordering tot schadevergoeding door letselschade advocaten

Het moge duidelijk zijn dat de onderbouwing van een vordering tot schadevergoeding in alle zaken verschillend kan zijn. Er kunnen verschillende schadeposten worden gevorderd, afhankelijk van het soort letsel. Voor elke schadepost geldt ook weer een andere onderbouwing. Bijvoorbeeld materiele schade aan kleding kan worden onderbouwd door het overleggen van bonnen of websites waar diezelfde kleding(of het betreffende merk) wordt aangeboden. Hieronder zal van de drie zaken worden bekeken welke schadeposten aanwezig zijn en welke onderbouwing hieraan ten grondslag ligt.

§5.1.1 Onderbouwing zaak A

Korte inleiding

Deze zaak betreft een zware mishandeling. Het slachtoffer is bij hem thuis door een bekende van hem en de vader van de bekende ernstig mishandeld. De reden hiervoor zou een ruzie tussen de dochter/zusje van verdachten en de zoon van het slachtoffer zijn geweest. De verdachten kwamen naar aanleiding van deze ruzie verhaal halen bij het slachtoffer. Het slachtoffer heeft een gebroken neus, een gebroken tongbeen, zwellingen en kneuzingen over het gehele aangezicht, een gekneusde borstkas en ribben en diverse wondjes, schrammen en bloeditstorting over het hele lichaam opgelopen.

Onderbouwing vordering tot schadevergoeding

In het voegingsformulier wordt enkel volstaan met het noemen van het schadebedrag. Hier wordt geen omschrijving gegeven van de posten. Enkel wordt verwezen naar de bijlage betreffende het schadeoverzicht.

In de bijlage wordt het volgende aan schade gevorderd:

1. Zaakschade.

a. beveiligingscamera's	€500,00
b. nieuwe sloten/cilinders	€100,00
c. kledingschade (t-shirt €60, broek €180, schoenen €200)	€440,00
d. schoonmaakkosten bloedvlekken	€60,00
e. verdwenen bloempotten	€100,00
f. reiskosten tot 26 september 2013 (2647x0,24)	€635,28
g. presentjes voor diverse uitvoerders	€200,00
h. extra telefoonkosten	€50,00
i. extra kosten in verband met aangepaste voeding	€250,00

2. Kosten in verband met medische behandelingen

j. daggeldvergoeding (4 opnamedagen ziekenhuis conform richtlijn letselschaderaad €28 per dag)	€112,00
--	---------

3. Verlies aan arbeidscapaciteit

k. voorschot verlies aan verdienvermogen	
- 19 juni tot 19 september	€3.513,51
- 19 september tot 19 januari	€4.684,68

Hier wordt een korte onderbouwing gegeven van het gevorderde bedrag aan verlies. Hier wordt het causale verband weergegeven en hieruit volgt het inkomen dat het slachtoffer voorafgaand aan het ongeval ontving. De jaaropgaven van de drie voorafgaande jaren worden overgelegd.

l. huishoudelijke hulpbehoefte/opvang voor dochter	
- eerste 3 maanden conform richtlijn letselschaderaad 13 weken x €126	€1.638,00
- vanaf 19 september tot 19 januari 4 uur per week á €8,50 (€34x 17,33)	€589,33

4. immateriële schadevergoeding

voorschot smartengeld	€10.000,00
-----------------------	------------

Ook deze schadepost wordt aangevuld door een korte onderbouwing. Daarnaast wordt verwezen naar de Smartengeldgids. In de onderbouwing komt het letsel naar voren en de gevolgen die het misdrijf voor het slachtoffer hebben gehad. Een medische eindsituatie is nog niet bekend. Deze vordering wordt tevens ondersteund door enkele overzichten van de medische behandelingen.

Voorlopig wordt er een totaal schadebedrag gevorderd van	€22.872,80 + pm
--	-----------------

Uitspraak rechter

Beide verdachten zijn in eerste aanleg veroordeeld voor het feit. Verdachte A(vader) is veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van 12 maanden, waarvan 6 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren. Verdachte B(zoon) is veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van 6 maanden, waarvan 2 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren.

De beslissing op de vordering van de benadeelde partij is voor beide verdachten hetzelfde. Zij worden veroordeeld tot betaling aan het slachtoffer van een bedrag van €2.332,00, bestaande uit €332,00 materiële en €2.000,00 immateriële schade. Verder is bepaald dat verdachte A of B niet gehouden is tot betaling voor zover dit bedrag door de ander is betaald.

Motivering vordering materiële schade (voor beide verdachten gelijk)

De rechtbank acht de vordering voor daggeldvergoeding á €112,00 voor toewijzing vatbaar, nu dat onderdeel genoegzaam is onderbouwd en daartegen geen gemotiveerd verweer is gevoerd. Uit het onderzoek ter terechtzitting is de rechtbank verder voldoende gebleken dat de kleding van de benadeelde als gevolg van het bewezenverklaarde feit beschadigd is geraakt. De rechtbank begroot deze schade naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid op €220,00.

De rechtbank zal de benadeelde partij in onderstaande onderdelen van haar vordering niet-ontvankelijk verklaren en bepalen dat zij die onderdelen slechts bij de burgerlijke rechter kan aanbrengen:

- reiskosten tot 16 september 2013;
- extra telefoonkosten;
- extra kosten in verband met aangepaste voeding;
- verlies aan verdien capaciteit;
- kosten huishoudelijke hulpbehoefte.

Naar het oordeel van de rechtbank levert de behandeling van deze onderdelen een onevenredige belasting op van het strafgeding.

De rechtbank zal de overige onderdelen van de vordering afwijzen, nu er ten aanzien van die onderdelen geen sprake is van door het bewezenverklaarde feit door toedoen van verdachte toegebrachte schade.

Motivering vordering immateriële schade (voor beide verdachten gelijk)

De rechtbank is voldoende aannemelijk geworden dat de benadeelde partij als gevolg van het bewezenverklaarde feit nadeel van niet vermogensrechtelijke aard heeft ondervonden. Het nadeel van de benadeelde partij bestaat onder meer uit het letsel, de pijn, de angst en schrik van het moment, de dreiging die van de gedragingen van de verdachten uitging en de nadelige belastende effecten die deze gedragingen hebben gehad (en nog hebben) op het dagelijkse leven en functioneren van betrokkene. Deze schade valt naar zijn aard niet exact vast te stellen en dient derhalve te worden begroot. De rechtbank heeft hierbij acht geslagen op de bedragen die, gelet op gepubliceerde rechtspraak, door rechtbanken en gerechtshoven plegen te worden toegekend in min of meer vergelijkbare gevallen. De rechtbank begroot de immateriële schade van de benadeelde partij op €2.000,00.

Eventuele wijzigingen in onderbouwing vordering tot schadevergoeding

De kosten die worden genoemd onder zaakschade worden nauwelijks onderbouwd. Bij het voegingsformulier zit een korte toelichting van de kosten. In dit document wordt aangegeven dat de kleding die het slachtoffer op de dag van het ongeval droeg kapot is. Dat twee bloempotten bij de voordeur ook kapot zijn. Daarnaast wordt beschreven dat het huis is gepoetst om de bloedvlekken weg te krijgen. Dat er nieuwe sloten zijn gezet, omdat dit voor het slachtoffer en zijn dochter prettiger is. Ook heeft het slachtoffer twee camera's geplaatst, naar aanleiding van het voorval en heeft hij de uitvoerders van de bouw een presentje gegeven. Enkel het voorgaande staat in het document, zonder enige uitleg. Ook worden er geen bonnen of specificaties overlegd van de bloempotten, kleding of camera's. Deze posten worden afgewezen door de strafrechter, omdat volgens de rechter bij deze onderdelen geen sprake is van schade door toedoen van de verdachte. Het slachtoffer kan voor deze posten dan ook niet meer naar de burgerlijke rechter.

De vordering voor telefoonkosten en kosten vanwege aangepaste voeding komt helemaal niet meer terug in de bijlagen. Een nota voor de telefoonkosten en de voeding had nog kunnen bijdragen aan de onderbouwing. Het ontbreken hiervan kan een reden zijn voor de niet-ontvankelijkheid van deze vorderingen.

Daarnaast wordt ook geen concrete berekening gegeven van de kosten aan huishoudelijke hulp. Enkel wordt volstaan met de uren die er zijn gewerkt en de vergoeding uit de letselschade richtlijn. Van belang is tevens de situatie voorafgaand aan het ongeval en de noodzaak van huishoudelijke hulp. Verder wordt er geen causaal verband aangegeven en ook niet wat het slachtoffer vanwege zijn letsel niet of wel kan in het huishouden. Deze kosten worden op grond van artikel 361 lid 3 Sv niet-ontvankelijk verklaard. Het kan te maken hebben met de summiere onderbouwing van dit onderdeel.

De bijlage bevat een overzicht van de gemaakte reiskosten. Voor de volledigheid kan een beschrijving van het causale verband, de noodzaak etc. van de gemaakte kosten van belang zijn. Ook dit onderdeel wordt niet-ontvankelijk verklaard. De onderbouwing kan ook hier een rol spelen bij de beslissing van de rechter.

De onderbouwing van het verlies aan verdienvermogen is daarentegen uitgebreider opgesteld. In de bijlage wordt kort het causale verband genoemd en de situatie vóór het ongeval. Tevens wordt de vordering ondersteund door jaaropgaven en een advies van een accountant met betrekking tot de geleden schade. Ook dit onderdeel wordt niet toegewezen, ondanks de uitgebreide onderbouwing. Wellicht speelt de hoogte van de vordering in dezen een rol bij de niet-ontvankelijkheid. Zoals in paragraaf 5.2.2.1 al naar voren kwam brengt een hoge vordering vaak een ingewikkelde vordering met zich mee.

Ook de vordering tot immateriële schade wordt voldoende onderbouwd. Het causale verband wordt aangegeven en de gevolgen van het ongeval voor het slachtoffer. Daarnaast wordt verwezen naar soortgelijke zaken uit de Smartengeldgids. De immateriële schade wordt echter maar voor een klein gedeelte toegewezen, namelijk €2.000,00. De rechtbank geeft aan dat de schade dient te worden begroot, omdat deze niet exact is vast te stellen. Hierbij is gebruik gemaakt van gepubliceerde uitspraken in vergelijkbare gevallen. Een nadere onderbouwing van de aangedragen gevallen uit de Smartengeldgids had eventueel nog kunnen bijdragen aan de uitleg van de hoogte van de vordering.

§5.1.2 Onderbouwing zaak B

Korte inleiding

Het slachtoffer is door de verdachte tijdens het vissen mishandeld. De verdachte heeft het slachtoffer van achter aangevallen en geslagen met een blikje bier in het gezicht van het slachtoffer. Door deze klap heeft het slachtoffer een scheur onder zijn linker oog opgelopen. Het slachtoffer is opgestaan en op dat moment heeft verdachte tegen de rechter enkel van het slachtoffer geschopt. Door het incident is het kuitbeen van het slachtoffer gebroken. Daarnaast heeft het slachtoffer verwondingen aan zijn gezicht en last van slaapproblemen, duizeligheid en hoofdpijn. Ook spelen er psychische problemen bij het slachtoffer.

Onderbouwing vordering tot schadevergoeding

Het voegingsformulier bevat de gegevens omtrent de schade, dus de verschillende posten en de hoogtes. In de bijlagen wordt het merendeel van deze posten onderbouwd.

1. immateriële schade

€4.000,00

De vordering tot immateriële schade wordt redelijk uitgebreid onderbouwd. Aangegeven wordt dat het slachtoffer als gevolg van de mishandeling ernstig letsel heeft opgelopen aan zijn rechteronderbeen, rechterenkel en het gezicht. Uit een röntgenfoto is gebleken dat het slachtoffer zijn kuitbeen heeft gebroken. Het slachtoffer heeft sinds de mishandeling last van constante hoofdpijn en oorsuizen in het rechteroer. Ook heeft hij last van zijn oog en missen er twee tanden uit zijn bovengebit. Ten slotte is er sprake van psychische klachten, waardoor het slachtoffer slecht slaapt. Het slachtoffer is bang dat verdachte hem komt opzoeken en daarnaast spelen er gevoelens van boosheid.

Tevens kan het slachtoffer zijn hobby's (wedstrijdvisseren en wedstrijden van PSV bijwonen) niet uitoefenen. Het slachtoffer is onzeker over de mogelijke blijvende gevolgen die de mishandeling met zich zal meebrengen.

Foto's van het letsel en de röntgenfoto worden ter onderbouwing toegevoegd aan de bijlage. Daarnaast wordt verwezen naar 2 nummers uit de Smartengeld gids, om tot een billijke vergoeding van €4.000,00 te komen.

2. Spijkerbroek €180,00

De broek van het slachtoffer is kapot geknipt in het ziekenhuis. Het betreft een spijkerbroek van het merk Diesel en was ongeveer een half jaar oud. De nieuwprijs voor deze broek was €180,00. Er is echter geen bon meer beschikbaar van deze aankoop.

3. Reiskosten €161,00

De bijlagen bevat een overzicht van de gemaakte reiskosten naar het ziekenhuis, de huisarts, de advocaat en de apotheek. In de bijlagen staan ook de kosten die derden hebben gemaakt voor het vervoeren van en naar bezoeken aan derden en boodschappen. Ook wordt het richtbedrag genoemd van €0,24 per kilometer. Uitgaande van de gereden 672 km x €0,24 is €161 aan reiskosten.

4. eigen risico VGZ + medicijnen €365,48

Het eigen risico bedraagt €365,48. De bijlage bevat een uitdraai van de totale zorgkosten en de specificatie hiervan. Hieruit blijkt dat het eigen risico niet is vergoed door VGZ.

5. Pijnstillers €10,00

Aangegeven wordt dat het slachtoffer naar aanleiding van het incident pijnstillers heeft moeten aanschaffen. Dit bedrag wordt geschat op €10,00, aangezien geen nota's aanwezig zijn.

6. Telefoonkosten €50,00

In de bijlagen zijn telefoonnota's toegevoegd van de twee maanden voorafgaand aan het incident en de maand van het incident. Een berekening leidt tot een geschat bedrag van €50,00 aan extra telefoonkosten.

7. gemiste wedstrijden PSV €17,80

Het slachtoffer heeft twee wedstrijden van PSV niet kunnen bijwonen. Uit de nota bijgevoegd bij het voegingsformulier blijkt dat uitgaande van 34 wedstrijden (per seizoen) dit uitkomt op een schade van €17,80.

8. gemiste viswedstrijden €135,00

Het slachtoffer heeft geen viswedstrijden kunnen doen vanaf de datum van de mishandeling. De eigen bijdrage hiervoor bedraagt €135,00. Hier is echter geen bewijs meer van.

9. Hulpkosten €943,50

De buurvrouw van het slachtoffer heeft gedurende 10 weken dagelijks een uur geholpen in de huishouding. Conform de richtlijnen is een vergoeding van €8,50 per uur gebruikelijk. Dit komt uit op een totale schade aan hulpkosten van €943,50.

10. uitlaten hond €295,00

Het buurmeisje van het slachtoffer heeft gedurende 59 dagen de hond van het slachtoffer uitgelaten. Het slachtoffer heeft haar hier €5,00 per dag voor gegeven (meerdere keren uitlaten per dag), te weten in totaal €295,00. In de bijlage is een bevestiging (van post 9 en 10) van de buurvrouw terug te vinden.

Totaal: €6.157,78

Uitspraak rechter

De politierechter heeft verdachte veroordeeld tot een geldboete van €300,00. Bewezen is dat verdachte het slachtoffer heeft geschopt. Voor het toebrengen van letsel aan het oog is verdachte gedeeltelijk vrijgesproken, omdat dit feit niet vast kwam te staan. In de tenlastelegging was opgenomen dat er geslagen was met een bierblikje, terwijl uit verklaring bleek dat er wellicht was gegooid met het bierblik.

De vordering tot schadevergoeding was echter gebaseerd op zowel het letsel in het gezicht als het letsel aan het been. De politierechter heeft de volledige vordering niet-ontvankelijk verklaard, omdat het uitzoeken welke schadepost bij welk letsel hoorde volgens hem onevenredig belastend voor het strafgeding is. Daarnaast is in de tenlastelegging opgenomen dat het gaat om een eenvoudige mishandeling, omdat de OvJ van een gekneusde enkel is uitgegaan. Er is echter sprake van een gebroken been van het slachtoffer en dit kan gezien worden als mishandeling met zwaar lichamelijk letsel.

De OvJ is in hoger beroep gegaan. De tenlastelegging zal moeten worden aangepast, aangezien het gooien van een blik bier niet was opgenomen en het gaat om een zware mishandeling in plaats van eenvoudige mishandeling. Het letsel aan het gezicht/oog en de mishandeling met zwaar lichamelijk letsel kunnen dan in hoger beroep worden meegenomen.

Eventuele wijzigingen in onderbouwing vordering tot schadevergoeding

In deze zaak is iets bijzonders aan de hand. Een ommissie van de OvJ kan namelijk cruciaal zijn voor de uitspraak van de rechter met betrekking tot de vordering tot schadevergoeding. In deze zaak heeft de OvJ in de tenlastelegging niet opgenomen dat verdachte een blik bier naar het slachtoffer heeft gegooid en/of het slachtoffer hiermee heeft geslagen. Verder is de OvJ uitgegaan van eenvoudige mishandeling, terwijl het slachtoffer een gebroken been heeft. De rechter mag enkel van de tenlastelegging uitgaan en kan niet nagaan welke schadepost bij welk letsel hoort. De vordering wordt dus om die reden niet-ontvankelijk verklaard. Gesteld kan worden dat de niet-ontvankelijkheid van de vordering een gevolg is van een ommissie van de OvJ.

Gezien het feit dat er nauwelijks een motivering is voor de niet-ontvankelijkheid en dat de gehele vordering niet-ontvankelijk is, is het lastig na te gaan welke onderbouwing verbetering behoeft in deze. Er zijn wel een aantal aspecten opgevallen in de onderbouwing. Een aspect daarvan is dat de motivering van de reiskosten uitgebreider kan. Eventueel kan het causaal verband worden aangegeven met het incident. Daarnaast dient ook aangegeven te worden of de kilometers noodzakelijk zijn en vervoer niet op een andere manier mogelijk is. De telefoonkosten zijn daarentegen beter onderbouwd, met verschillende nota's van voor het incident en na het incident. Daarnaast is er een schatting gemaakt van de extra kosten.

De kosten voor de gemiste wedstrijden van PSV en de viswedstrijden kan nauwkeuriger worden aangegeven. Ook hier ontbreekt het causale verband van de schade met het tenlastegelegde feit. Dit blijkt nauwelijks uit het voegingsformulier, terwijl dit wel een vereiste is. De vordering voor de gemiste viswedstrijden bevat geen nota of specificatie voor onderbouwing; dit is echter wel een vereiste.

Tevens zijn de hulpkosten erg summier onderbouwd. Er worden hoge eisen gesteld aan toewijzing van deze vordering, daarom zou hier meer aandacht aan moeten worden besteed. Er wordt enkel een berekening met een verklaring gegeven. Niet wordt onderbouwd wat de noodzaak is, hoe de situatie is, waarom het slachtoffer de taken niet kan uitvoeren, welke taken hij niet kan uitvoeren, hoe de situatie was voor het incident.

Wat betreft de kosten voor het uitlaten van de hond, kun je je afvragen of dit rechtstreekse schade is. Het is natuurlijk begrijpelijk dat dit gevorderd wordt, maar aanbeveling is dan om concreet aan te geven waarom dit gevorderd wordt en wat de noodzaak is.

§ 5.1.3 Onderbouwing zaak C

Korte inleiding

In deze zaak is sprake van seksueel misbruik door opa gepleegd met zijn kleinkinderen. Alle kleinkinderen die zelf hebben aangegeven slachtoffer te zijn, hebben aangifte gedaan tegen opa. Opa is veroordeeld wegens het seksueel misbruik. In dit hoofdstuk spitst de onderzoeker zich toe op een van de kleinkinderen, namelijk de oudste. Het misbruik is door haar verklaring aan het licht gekomen. Het misbruik van het slachtoffer is begonnen toen ze ongeveer 8 jaar oud was. Opa betastte haar in de logeerkamer en pakte ook haar hand en bracht deze naar zijn geslachtsdeel. Het misbruik heeft in vijf jaar tijd ongeveer 5 keer plaatsgevonden. Het misbruik hield op toen het slachtoffer ongeveer 12 jaar oud was. In de eerste klas van de middelbare school heeft het slachtoffer over het misbruik gesproken met een vriendin.

Op haar aanraden heeft ze een brief geschreven en deze aan haar ouders voorgelegd, waarna ook de verhalen van de overige slachtoffers naar boven zijn gekomen.

Onderbouwing vordering tot schadevergoeding

In de bijlage van het voegingsformulier worden de vordering onderbouwd.

1. Voorschot smartengeld. €5.000,00

De situatie van het slachtoffer wordt toegelicht, waaronder het misbruik van opa en de gevoelens die het slachtoffer ervaart. Ook wordt ingegaan op de problemen naar aanleiding van het misbruik, zoals concentratieproblemen, slecht slapen en stress. Voor de verwerking van de gebeurtenissen heeft het slachtoffer professionele hulp gezocht. Met het oog op de gebeurtenissen, de aard en ernst van het misbruik, de duur ervan, de leeftijd van het slachtoffer, de impact die het misbruik op haar leven heeft gehad, de psychische klachten die zij nog steeds ervaart en in de toekomst nog zal ervaren, de behandelingen die zij dient te ondergaan en de verminderde levensvreugde wordt er een voorschot op immateriële schade gevorderd van €5.000,-. Alle omstandigheden hierboven genoemd worden in de bijlage kort toegelicht. Daarnaast is het schadebedrag gebaseerd op een aantal situaties uit de Smartengeldgids. Dit zijn soortgelijke situaties, waarbij ook een soortgelijk bedrag wordt gevorderd.

2. Medische kosten. €1.015,00

De onderbouwing van deze schadepost bevat een korte toelichting van de behandelingen die het slachtoffer heeft gehad. De kosten hiervoor worden toegelicht. Na een korte berekening wordt uitgegaan van een hoogte van €1.015,-. De nota's van de rekeningen zijn toegevoegd aan het voegingsformulier.

3. Bed. €465,79

Het slachtoffer heeft een nieuw bed aangeschaft, omdat zij zich naar aanleiding van het misbruik niet veilig voelde in haar eigen bed. Het gevoel van onveiligheid is daarna ook daadwerkelijk verdwenen. De kosten van het bed bedragen €465,79. Ook bij deze schadepost zijn ter onderbouwing nota's van de aankoop toegevoegd.

4. Reiskosten. €171,36

In de bijlage zit een overzicht van de gemaakte reiskosten als gevolg van het misbruik. Dit betreffen reiskosten naar de politie, behandelaars, Stichting Slachtofferhulp, advocaat en de rechtbank. Ook wordt aangegeven dat uit wordt gegaan van de kilometervergoeding van de letselschade richtlijn. Het gaat om 714 km en komt uit op een totale schade van $714 \times €0,24 = €171,36$.

5. Telefoonkosten. €50,00

Deze kosten zijn gemaakt ten behoeve van communicatie met andere familieleden, advocaat, slachtofferhulp, behandelaars etc. Voor deze schadepost worden geen specificaties overlegd. De telefoonkosten worden geschat op €50,-.

6. Kosten rechtsbijstand.

€891,31

Aangegeven wordt dat nog niet duidelijk is of de Raad voor Rechtsbijstand gesubsidieerde rechtsbijstand zal verlenen. Deze kosten worden gevorderd van de verdachte. In de bijlage wordt een overzicht gegeven van de gemaakte kosten, dus het aantal uren, de werkzaamheden en het bedrag voor deze werkzaamheden. Deze kosten komen uit op een bedrag van €891,31. Later is de toevoeging alsnog verstrekt, waardoor deze kosten zijn komen te vervallen.

Uitspraak in eerste aanleg

Verdachte is door de rechtbank veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van 18 maanden, waarvan 9 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren. In deze twee jaar dient de verdachte zich onder reclasseringstoezicht te stellen. Ook zal een contactverbod gelden gedurende het eerste jaar van de proeftijd jegens drie van zijn kleinkinderen.

Op de vordering van de benadeelde partij beslist de rechtbank dat €3000,00 aan immateriële schade wordt toegewezen. Het overige gedeelte is niet-ontvankelijk verklaard, omdat dat onderdeel van de vordering een onevenredige belasting voor het strafgeding oplevert.

Daarnaast wordt €1236,36 aan materiële schade toegewezen, waaronder de medische kosten, reiskosten en telefoonkosten. De kosten voor het bed van €465,79 worden door de rechtbank afgewezen, omdat het causale verband tussen het strafbare feit en de aanschaf van het bed ontbreekt.

Het gerechtshof neemt in hoger beroep de uitspraak met betrekking tot het bovenstaande volledig over.

Eventuele wijzigingen in onderbouwing vordering tot schadevergoeding

De rechtbank en het Hof hebben enkel de kosten inzake de aanschaf van het bed afgewezen. Daarnaast is een gedeelte van de immateriële schade niet-ontvankelijk verklaard. De uitspraak bevat echter nauwelijks een motivering van deze beslissing, waardoor het lastig is na te gaan wat de achterliggende gedachte is van de beslissing. De reden voor afwijzing van de schadepost betreffende het bed, is gelegen in het feit dat het causale verband tussen het strafbare feit en de aanschaf ontbreekt. Dit verband wordt ook niet erg duidelijk beschreven in de bijlage. Overigens is het maar net wat de rechters in dat geval als rechtstreekse schade erkennen. Het verband had mogelijk nog nadrukkelijker kunnen worden beschreven, door aan te geven dat het gaat om een kind van 15 en het van belang is dat een kind van die leeftijd zich veilig voelt in een vertrouwde omgeving. Het feit dat wordt aangegeven dat het gevoel van onveiligheid direct is verdwenen na de aanschaf van een nieuw bed, acht ik daarbij ook van belang. De handelingen die zich in de kamer van het slachtoffer hebben plaatsgevonden, hadden wellicht ook genoemd kunnen worden. Daarnaast was het raadzaam geweest een nog duidelijkere toelichting te geven op de reden van aanschaf en het verband met het misbruik.

De reden voor gedeeltelijke niet-ontvankelijkheid van de immateriële schade is echter niet aan te wijzen. De rechter heeft hierbij van de mogelijkheid gebruik gemaakt de vordering te schatten. Een toelichting komt niet aan de orde in de uitspraak, waardoor deze beslissing ook niet duidelijk wordt. Er is namelijk een uitgebreide toelichting over de schade aan het voegingsformulier toegevoegd. Alle aspecten komen aan bod en daarnaast wordt, met voorbeelden uit de Smartengeldgids, een billijke vergoeding van de immateriële schade gevorderd.

Wat opvalt is de summiere onderbouwing van de reiskosten en telefoonkosten. Deze kosten zijn toch toegewezen. Voor de onderbouwing van de reiskosten wordt volstaan met een overzicht van de gemaakte kosten. Niet wordt toegelicht of deze kosten een rechtstreeks gevolg zijn van het bewezenverklarde feit. Daarnaast wordt ook niet toegelicht of deze kosten noodzakelijk waren en vervoer niet op een andere manier mogelijk was. De jurisprudentie en de geïnterviewde rechter geven namelijk aan dat dit wel van belang is voor toewijzing van de vordering tot reiskosten. Tevens worden geen rekeningen van de vordering met betrekking tot de telefoonkosten overgelegd en ontbreekt de onderbouwing, waaronder de noodzaak en het causale verband.

§5.2 Conclusie

Het onderzoek naar een drietal dossiers van Schakenraad Advocaten geeft een aantal belangrijke punten aan waar de onderbouwing van de vordering in deze dossiers nog niet optimaal is. Het valt op dat vooral zaakschade, zoals schade aan kleding nauwelijks wordt onderbouwd. Bonnen of specificaties van deze kosten ontbreken als bijlage. Het kan zijn dat deze niet meer aanwezig zijn, maar voor de volledigheid is het verstandig een kopie van de nieuwprijs van het betreffende product toe te voegen. Aan de hand van de nieuwprijs kan vervolgens een schadebedrag worden geschat. Ook de onderbouwing van telefoonkosten komt nauwelijks terug, terwijl deze schade aan de hand van nota's van maanden voorafgaand aan het incident en de maand van het incident duidelijk te motiveren is.

De kosten voor huishoudelijke hulp wordt gezien als een lastige schadepost. In de onderbouwing van de dossiers wordt enkel volstaan met het noemen van een bedrag geleden aan kosten voor huishoudelijke hulp. De onderbouwing van deze kosten is te realiseren door de cliënt het een en ander op papier te laten zetten en dit terug te laten komen in het voegingsformulier.

De reiskosten worden tevens summier onderbouwd. De dossiers bevatten een opsomming van de gereden kilometers met de kosten erbij, maar met name het causale verband en de noodzaak van de gemaakte kosten ontbreken hierbij.

Ook het verlies aan verdienvermogen wordt door de rechtspraak gezien als een lastige schadepost. Deze schadepost wordt echter door de advocaten van Schakenraad Advocaten voldoende onderbouwd in de dossiers, voorzien van jaaropgaven en concrete berekeningen. Daarnaast valt op dat de kosten voor immateriële schade ook voldoende worden onderbouwd, voorzien van gelijke gevallen uit de Smartengeldgids. De immateriële schade wordt echter wel vaak door de rechter slechts gedeeltelijk toegewezen. Een concrete reden hiervoor is niet te vinden. Waarschijnlijk is dit zo, omdat de rechter het gevorderde bedrag om onduidelijke redenen te hoog vindt voor vergoeding in het strafgeding. Als het overige deel niet-ontvankelijk wordt verklaard, kan de benadeelde zich voor het overige wenden tot de civiele rechter.

Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zullen de conclusies naar aanleiding van het onderzoek worden weergegeven. Daarnaast bevat dit hoofdstuk de aanbevelingen die gedaan worden naar aanleiding van de gegeven conclusies. Deze conclusies en aanbevelingen geven antwoord op de centrale vraag, die luidt: *Op welke wijze kunnen de letselschade advocaten van Schakenraad Advocaten de vorderingen tot schadevergoeding van de benadeelde partij in de voegingsprocedure onderbouwen, zodat deze niet als onevenredig belastend voor het strafgeding worden gezien en de kans op toewijzing ervan vergroot wordt?*

§6.1 Conclusies

Voorafgaand aan de beantwoording van de centrale vraag wordt eerst een aantal conclusies genoemd die volgen uit de hoofdstukken 2 en 3. In deze hoofdstukken wordt aandacht besteed aan de wijziging van het ontvankelijkheidscriterium in de voegingsprocedure. Het onevenredige belastingcriterium komt terug in de centrale vraagstelling, waardoor conclusies uit deze hoofdstukken eerst aan de orde dienen te komen voordat over kan worden gegaan tot een beantwoording van de centrale vraag.

Het onevenredige belastingcriterium

Het onevenredige belastingcriterium is bij amendement van Tweede Kamerleden Wolfsen en Teeven tot stand gekomen. Dit amendement geeft echter geen duidelijkheid over de wijze waarop het nieuwe criterium moet worden gehanteerd. Het lijkt er dus op dat invulling van het criterium wordt overgelaten aan de rechtspraak. In de toelichting op het amendement worden enkel situaties genoemd waarin geen sprake meer mag zijn van een niet-ontvankelijke vordering.

Van de strafrechter wordt verwacht dat hij meer moeite doet voor behandeling van de vordering van de benadeelde partij. Er is een aantal mogelijkheden om dit te verwezenlijken. Allereerst kan de rechter vaker gebruik maken van de mogelijkheid de schade te schatten. Schadeposten die onder het eenvoudscriterium vaak als niet eenvoudig werden gezien, zoals medische kosten, kunnen door de rechter worden geschat. Dit brengt met zich mee dat deze vorderingen of een deel ervan toewijsbaar worden.

Een aantal schrijvers van artikelen uit het tijdschrift *Verkeersrecht* geeft aan dat ze een duidelijk merkbaar verschil tussen toepassing van de criteria niet verwachten. Opmerkelijk is dat er wordt gezegd dat niet de verwachting is dat het onevenredige belastingcriterium tot een toename van afdoening van vorderingen van de benadeelde partijen door de strafrechter zal leiden. Behandeling van een niet-eenvoudige vordering zal namelijk in veel gevallen reeds doordat de vordering niet eenvoudig is, een onevenredige belasting van het strafgeding tot gevolg hebben. Terwijl het juist de bedoeling was van de wetgever om door wijziging van het ontvankelijkheidscriterium de positie van het slachtoffer te versterken. Dat nu al wordt geconstateerd dat er geen duidelijk verschil is en dat toename van afdoeningen van de vordering niet de verwachting is, geeft aan dat er nog enkele verbeterpunten mogelijk zijn. Een van deze verbeterpunten is wellicht dat strafrechters ervoor zorgen dat de uitspraken met betrekking tot de vordering van de benadeelde partij voldoende, en meer uitgebreid dan nu het geval is, worden gemotiveerd. Uit onderzoek naar de jurisprudentie blijkt namelijk dat de beslissingen van de strafrechter inzake de vordering benadeelde partij vaak enkel summier worden onderbouwd. Vaak wordt volstaan met een standaardmotivering. Het feit dat de rechter gebruik maakt van een summier motivering of geen motivering komt de positie van het slachtoffer niet ten goede. Het is voor de benadeelde of de vertegenwoordiger niet duidelijk welke redenen aan de beslissing van de rechter ten grondslag liggen. Mede gezien de wetswijziging, is een motivatie van de beslissing over de ontvankelijkheid van de benadeelde partij gewenst.

Daarnaast geeft het onderzoek naar de jurisprudentie aan dat de rechter erg veel waarde hecht aan een deugdelijke onderbouwing van de vordering. Veel vorderingen worden namelijk afgewezen of niet-ontvankelijk verklaard, omdat de vordering niet of nauwelijks is onderbouwd.

Een ander verbeterpunt kan zijn dat de rechters, en eventueel het OM, de beslissingen inzake de benadeelde partij standaardiseren. Op deze manier ontstaat er meer eenheid tussen de uitspraken van de strafrechters. Daarnaast is het hierbij ook van belang dat de strafrechters gebruik gaan maken van de uitspraken van andere rechters. Dit kunnen uitspraken zijn van andere strafrechters, om bijvoorbeeld de onderbouwing van de beslissing over te nemen of uitspraken van civiele rechters om na te gaan hoe zij omgaan met een dergelijke civiele vordering.

Wijze van onderbouwing vordering tot schadevergoeding van de benadeelde partij

De bovenstaande conclusies geven een beeld van de toepassing van het onevenredige belastingcriterium in combinatie met de positie van het slachtoffer in het strafproces. De centrale vraagstelling spitst zich echter toe op de onderbouwing van de vordering tot schadevergoeding van de benadeelde partij door de letselschade advocaten van Schakenraad Advocaten. In hoofdstuk 4 en 5 is aandacht besteed aan dit gedeelte van de centrale vraagstelling.

Allereerst is onderzocht wat de verwachting van de strafrechters is in de onderbouwing van verschillende schadeposten door de advocaten. Hierbij komen vier belangrijke schadeposten aan bod.

- Reiskosten: de schade onderbouwen door een overzicht van de gereden kilometers voorzien van data en het bedrag per kilometer, berekening voor de daadwerkelijke gemaakte kosten, de relevantie van de kosten en noodzaak van het vervoer. Indien gebruik wordt gemaakt van een taxi of openbaar vervoer dient dit onderbouwd te worden met facturen.
- Hulpkosten: de schade onderbouwen door toelichting van de verzorging en de periode van verzorging, in hoeverre een ander die verzorging op zich neemt, wat de verdeling van de huishoudelijke taken is en hoe deze was vóór het incident en of benadeelde een aandeel had in de tot zelfwerkzaamheid behorende taken en of dergelijke taken vóór het incident werden uitgevoerd. Daarnaast moet de link met de strafzaak en het letsel duidelijk zijn en de kosten per week of per maand, indien mogelijk voorzien van facturen. Tevens kan het van belang zijn het slachtoffer zelf een toelichtende brief te laten schrijven.
- Medische kosten: de schade onderbouwen door een overzicht van alle ontvangen rekeningen met betrekking tot de medische kosten en een omschrijving van het causale verband met het bewezenverklarde feit.
- Inkomstenderving: de schade onderbouwen door het bedrag dat het slachtoffer netto per maand zou hebben verdiend door middel van salarisstroken, hoeveel uren het slachtoffer in totaal geen arbeid heeft kunnen verrichten, link met het letsel, verklaring van werkgever.

Van belang is dus dat de advocaten van Schakenraad Advocaten per bovenstaande schadepost nagaan welke stukken aangeleverd moeten worden ter onderbouwing. In overleg met de cliënt kan een uitgebreid voegingsformulier met bijlagen worden opgesteld.

De interviews geven daarnaast nog een aantal andere belangrijke conclusies. Ten eerste wordt er door de strafrechters veel waarde gehecht aan de onderbouwing van de vordering. De vordering dient duidelijkheid te scheppen. Duidelijk dient te zijn wat precies wordt gevorderd, waarbij concrete bedragen worden genoemd. Tevens is van belang om als advocaat of vertegenwoordiger aan te geven of er reeds schade is vergoed. De onderbouwing is echter ook van belang voor de niet-ontvankelijk. Als de onderbouwing van de vordering niet in orde is, zal deze al snel niet-ontvankelijk zijn.

De niet-ontvankelijkheid van de vordering wordt ook uitgesproken als behandeling van de vordering teveel tijd in beslag gaat nemen. Dat kan het geval zijn bij het horen van getuigen of deskundigen. Dit is kennelijk een vergissing van de rechters, omdat het enkel horen van een getuige of deskundige volgens het amendement niet meer zou moeten leiden tot een niet-ontvankelijke vordering.

Een ander opmerkelijk punt is dat de hoogte van de vordering wel degelijk een rol speelt bij de beslissing over de niet-ontvankelijkheid. Hogere vorderingen worden door de strafrechters vaak namelijk gezien als onevenredig belastend voor het strafgeding. Vooral bij een vordering tot immateriële schadevergoeding speelt de hoogte een rol bij de beslissing. Ook medeschuld en betwisting aan de zijde van de verdachten zijn aspecten die, als het aan de strafrechters ligt, zijn weggelegd voor de civiele rechter.

Aan de hand van onderzoek naar dossiers van de sectie letselschade van Schakenraad Advocaten zijn nog een aantal conclusies te geven, die enkel wijzigingen in de onderbouwing van de advocaten van Schakenraad Advocaten aangaan. Het valt op dat vooral zaakschade, zoals schade aan kleding nauwelijks wordt onderbouwd. Bonnen of specificaties van deze kosten ontbreken als bijlage. Het kan zijn dat deze niet meer aanwezig zijn, maar voor de volledigheid is het verstandig een kopie van de nieuwprijs van het betreffende product toe te voegen. Aan de hand van de nieuwprijs kan vervolgens een schadebedrag worden geschat. Ook de onderbouwing van telefoonkosten komt nauwelijks terug.

In de jurisprudentie is naar voren gekomen dat kosten aan huishoudelijke hulp vaak niet wordt toegewezen. Het is van belang dat hier de nodige aandacht aan wordt besteed. In de onderbouwing van de dossiers wordt enkel volstaan met het noemen van een bedrag geleden aan kosten voor huishoudelijke hulp. De reiskosten worden tevens summier onderbouwd. De dossiers bevatten een opsomming van de gereden kilometers met de kosten erbij, maar met name het causale verband en de noodzaak van de gemaakte kosten ontbreken hierbij.

Ook het verlies aan verdienvermogen wordt door de rechtspraak gezien als een lastige schadepost. Deze schadepost wordt echter door de advocaten van Schakenraad Advocaten voldoende onderbouwd in de dossiers, voorzien van jaaropgaven en concrete berekeningen. Daarnaast valt op dat de kosten voor immateriële schade ook voldoende worden onderbouwd, voorzien van gelijke gevallen uit de Smartengeldgids.

Een van de dossiers bevat bovendien een bijzonder element, dat kan dienen als aandachtspunt voor het OM. Door een fout in de tenlastelegging, kan de rechter niet meer nagaan welke schade bij welk letsel hoort en dit zorgt er uiteindelijk voor dat hij beslist dat de vordering niet-ontvankelijk is. Hierbij valt op te merken dat niet alleen de rechters, maar ook het OM meer moeite moet doen voor het slachtoffer. Het OM moet er namelijk voor zorgen dat zij geen belangrijke aspecten over het hoofd ziet met betrekking tot de vordering van de benadeelde partij.

§6.2 Aanbevelingen

Aanbevelingen voor Schakenraad Advocaten:

- Het is Schakenraad Advocaten aan te bevelen zorg te dragen voor een deugdelijke onderbouwing van de vordering van de benadeelde partij in de voegingsprocedure. Het onderzoek geeft aan dat dit als belangrijkste eis wordt gezien door de strafrechters. Dit kan worden gerealiseerd door de nodige tijd in te plannen voor de onderbouwing. Daarnaast is het van belang dat de cliënt zoveel mogelijk bonnen, nota's of specificaties aanlevert van de gevorderde schadeposten. De letselschade advocaten kunnen aan de hand van deze stukken en kennis van de situatie, de schadeposten en de hoogte ervan deugdelijk motiveren. Wanneer er geen bonnen zijn van de betreffende schadepost, kan de schadepost worden ondersteund door eventuele getuigenverklaringen of uitdraai van een website waar de nieuwprijs van bijvoorbeeld kleding terug is te vinden. Daarnaast kunnen schadeposten, zoals hulpkosten en immateriële schade, ondersteund worden door een schriftelijke verklaring van het slachtoffer.
- Samenhangend met de onderbouwing van de vordering, is het de advocaten van Schakenraad Advocaten aan te raden aanwezig te zijn bij de zitting. Dit is vooral aan te raden wanneer het gaat om complexe civiele vorderingen. Het valt namelijk op dat de advocaten in de meeste gevallen van voeging niet aanwezig zijn op zitting. Eventuele onduidelijkheden kunnen ten tijde van de zitting beantwoord worden door de advocaat.

Ook is het mogelijk nog een aanvulling te geven op het ingediende voegingsformulier. Het wordt het door de strafrechter op prijs gesteld als de advocaat van het slachtoffer op de zitting verschijnt om eventueel de vordering toe te lichten. Indien er bijvoorbeeld nog stukken nodig zijn die ter onderbouwing van de vordering kunnen dienen, kan de advocaat vragen naar een aanhouding van de strafzaak. Het is eventueel van belang dat de advocaat dit zelf aanbiedt.

- Een andere aanbeveling richt zich op het voegingsformulier. Het is aan te bevelen het voegingsformulier in een vroeg stadium in te dienen. Dit voorkomt dat onduidelijkheden onbeantwoord blijven. Indien het voegingsformulier vroeg is ingediend, bestaat er voor het OM de mogelijkheid voorafgaand aan de zitting om nadere uitleg of specificaties te verzoeken. Het is daarbij van belang dat de vordering niet nog een aantal keer wordt gewijzigd. Hierdoor wordt ook voorkomen dat niet iedere partij over een andere versie beschikt. Het voegingsformulier dient verder voorzien te zijn van tabjes en een duidelijke structuur. Aan te bevelen is iedere bijlage te voorzien van een apart tabje zodat deze gemakkelijk vindbaar zijn en het geheel overzichtelijker wordt. Structuur kan worden aangebracht door middel van een verwijzing van de schadepost naar de bijlage. In het voegingsformulier zelf kan structuur worden aangebracht door per schadepost een duidelijke onderbouwing van de hoogte, het causale verband en de noodzaak ervan weer te geven.
- Verder is het de advocaten van de sectie letselschade van Schakenraad Advocaten aan te bevelen contact op te nemen met de OvJ, indien er onduidelijkheden of vragen zijn met betrekking tot de onderbouwing van de vordering. Ook kan de advocaat in alle gevallen waar het gaat om een complexe vordering, contact op nemen met de OvJ. Op deze manier kan de advocaat nagaan of de vordering, zoals ingediend, helder genoeg is. Als dit niet het geval is, kan de advocaat alsnog een nadere onderbouwing geven of ontbrekende stukken aanleveren.
- Aanbeveling aan de sectie letselschade om eventueel vooraf overleg te hebben met hun kantoorgenoot-advocaat die gespecialiseerd is in het strafrecht.

Wellicht ten overvloede, maar ik hecht er aan om ook een aantal aanbevelingen voor de strafrechters en het Openbaar Ministerie te doen:

- Het Openbaar Ministerie en de rechters wordt aanbevolen de standaardisering te gebruiken, zodat er meer eenheid komt in de beslissingen. Dit kan de positie van het slachtoffer versterken. De vertegenwoordiger van het slachtoffer of het slachtoffer zelf weet namelijk waar hij aan toe is en wat in het algemeen de regels zijn voor de vorderingen.
- De strafrechter wordt aanbevolen de uitspraken inzake de vordering tot schadevergoeding van de benadeelde partij zo uitgebreid mogelijk te motiveren. Hierbij kunnen zij gebruik maken van eerdere uitspraken van strafrechters of burgerlijke rechters. Een uitgebreide motivering kan namelijk veel voordelen hebben voor het slachtoffer. Het slachtoffer, en eventueel de vertegenwoordiger, weten wat de achterliggende gedachte is van de beslissing. Daarnaast kan de vertegenwoordiger gebruik maken van deze motivering in vervolgzaken.
- Het Openbaar Ministerie is aan te raden ervoor te zorgen dat de tenlastelegging de juiste feiten bevat. Indien een aantal zaken in de tenlastelegging ontbreekt of er wordt een verkeerd onderscheid gemaakt tussen de strafbare feiten, kan dit gevolgen hebben voor de beslissing inzake de vordering tot schadevergoeding van de benadeelde partij. Daarnaast kunnen zij ervoor zorgen dat, indien de voegingsformulieren op tijd binnen zijn, vragen van de advocaat te beantwoorden. Indien er iets ontbreekt of niet voldoende is toegelicht, kan de advocaat dit alsnog of op zitting doen.

Literatuurlijst

Boeken:

Bijlsma 2011

A.C Bijlsma, *Praktijkboek slachtofferzorg, de rol van het slachtoffer in het strafproces*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2011.

Groenhuijsen 1985

M.S. Groenhuijsen, *Schadevergoeding voor slachtoffers van delicten in het strafgeding*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 1985.

Mevis 2013

P.A.M. Mevis, *Capita Strafrecht, Een thematische inleiding*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2013.

Van Maurik 2013

Van Maurik, *Tekst & Commentaar strafvordering*, Deventer: Kluwer 2013.

Van Schaaijk 2011

G.A.F.M van Schaaijk, *Praktijkgericht juridisch onderzoek*, Den Haag: Boom juridische uitgevers 2011.

Van Strien 2001

A.J.N van Strien, *Het onderzoek ter zitting: eerste interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001, de positie van het slachtoffer in het strafproces*, Deventer: Gouda Quint 2001.

Artikelen:

Beurskens 2002

W.J.J Beurskens, 'Schadevergoeding voor slachtoffers van strafbare feiten', *Trema* 2002, p. 445-452.

Bijlsma 2010

A.C. Bijlsma, 'Positie slachtoffer in strafproces versterkt', *Trema* 2010, p. 157-161.

Candido 2011

J. Candido, 'De vordering benadeelde partij in het strafproces en de onevenredige belasting van het strafgeding', *Trema* 2011, p. 354-359.

Claassens 2008

J.C.A.M Claassens, 'Het wetsvoorstel 30 143 versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces', *Verkeersrecht artikelen* 2008, p.209-215.

Huisman-Van Essen, De Keijser & Weerman 2011

W. Huisman-van Essen, J.W. de Keijser & F.M. Weerman, 'Strafrecht, vertrouwen in de rechtspraak en de rechtspositie van het slachtoffer', *Delikt en Delikwent* 2011, 58, p. 842-850.

Van der Net 2014

C.M. Van der Net, 'Het slachtofferbeslag', *Ars Aequi* 2014, p. 133-135.

Sas 2010

A.H. Sas, 'Strafrecht voor civilisten: de verbetering van de mogelijkheid om schade via het strafrecht te verhalen', *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade* 2010, p. 80-87.

Sas 2012

A.H. Sas, 'Strafrecht voor civilisten deel II: over de gewijzigde Wet schadefonds geweldsmisdrijven en nog enkele opmerkingen over schadeverhaal via het strafproces', *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade* 2012, p. 45-60.

Vellinga 2001

Prof. mr. W.H. Vellinga, 'De benadeelde partij in het strafproces vanuit civielrechtelijk perspectief', *Verkeersrecht artikelen* 2001, p. 103-104.

Vellinga 2009

W.H. Vellinga, 'De positie van het slachtoffer in het strafproces: een nieuwe wet', *Verkeersrecht artikelen* 2009, p. 33-40.

Van Wingerden 2008

S.G.C. van Wingerden, 'Gebrek aan eenheid bij de beslissingen van rechters op vorderingen van de benadeelde partij', *Trema* 2008, p. 62-68.

Rapporten en andere documenten**Candido e.a. 2013**

J. Candido, M. Hoendervoogt, P. van Dam & M. Gest, *Slachtoffer en de rechtspraak: Handleiding voor de strafrechtspraktijk*, december 2013.

Claassens 2011

J.C.A.M. Claassens, *Aanbevelingen civiele vordering en schadevergoedingsmaatregel m.b.t. de Wet Terwee en de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer*, oktober 2011.

Kool & Moerings 2001

R. Kool & M. Moerings, *De wet Terwee, evaluatie van juridische knelpunten*, Deventer: Gouda Quint 2001.

Van Wingerden, Moerings & Van Wilsem 2007

S. van Wingerden, M. Moerings & J. van Wilsem, *De praktijk van schadevergoeding voor slachtoffers van misdrijven*, Leiden: Universiteit van Leiden 2007.

Handboeken**Sas 2012**

A.H. Sas, *Schadevergoeding via de strafrechtelijke procedure*, *Handboek personenschade* 2012, p. 4070-11 - 4070-143.

Besluiten

Kaderbesluit van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in het strafproces, 2001/220/JBZ (publicatieblad EG 22 maart 2001, L 82/1)

Parlementaire stukken:

Kamerstukken I 2007-08, 30143, nr. D

Kamerstukken I 1992/93, 21 345, nr. 36b

Kamerstukken II 1989/90, 21345, nr. 3
Kamerstukken II 2004/05, 30143, nr. 3
Kamerstukken II 2005/06, 30143, nr. 8
Kamerstukken II 2007/08, 30143, nr. 16
Kamerstukken II 2007/08, 30143, nr. 28
Kamerstukken II 2010/11, 32500-VI, nr. 9

Staatsblad

- *Stb.* 1954 no. 169
- *Stb.* 1963 no. 485
- *Stb.* 1993 no. 29
- *Stb.* 2010 no. 1

Elektronische bronnen:

Openbaar Ministerie

<www.om.nl> zoeken: organisatie, beleidsregels, slachtoffer, aanwijzing schade

Rijksoverheid

<www.rijksoverheid.nl> zoeken: documenten en publicaties, brochure: voegen in het strafproces

De letselschaderaad

<www.deletselschaderaad.nl> zoeken: de letselschaderichtlijn kilometervergoeding

Jurisprudentie:

Hoge Raad

- HR 17 november 1993, *NJ* 1994, 244
- HR 17 februari 1998, *NJ* 1998, 449
- HR 21 september 1999, *NJ* 1999, 801
- HR 18 april 2000, *NJ* 2000, 413
- HR 29 januari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD7013
- HR 25 maart 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF4207
- HR 15 april 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF4265
- HR 11 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AV4007
- HR 18 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU8112
- HR 10 oktober 2006, ECLI:NL:HR:2006:AY7397
- HR 26 april 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP1279
- HR 20 december 2011, ECLI:NL:HR:2011:BR0448

Gerechtshof

- Hof Arnhem 10 maart 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BP7245
- Hof Arnhem 15 april 2011, ECLI:NL:GHARN:2011:BQ1651
- Hof Leeuwarden 19 april 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ2151
- Hof 's-Gravenhage 15 februari 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV6055
- Hof 's-Hertogenbosch 27 december 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BY7280
- Hof 's-Gravenhage 17 mei 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:CA2275

Rechtbank

- Rb. Zutphen 14 februari 2011, ECLI:NL:RBZUT:2011:BP4817
- Rb. Alkmaar 6 september 2011, ECLI:NL:RBALK:2011:BR6811
- Rechtbank Amsterdam 30 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW1492
- Rechtbank Almelo 11 april 2012, ECLI:NL:RBALM:2012:BW1961
- Rb. 's-Gravenhage 8 mei 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW5092
- Rechtbank Zutphen 18 september 2012, ECLI:NL:RBZUT:2012:BX7620
- Rechtbank Oost-Nederland 20 februari 2013, ECLI:NL:RBONE:2013:BZ1602
- Rechtbank Oost-Nederland 14 maart 2013, ECLI:NL:RBONE:2013:BZ4155
- Rechtbank Midden-Nederland 28 mei 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:CA1717
- Rechtbank Gelderland 10 juli 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:1518
- Rechtbank Oost-Brabant 20 augustus 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:4510
- Rechtbank Oost-Brabant 27 augustus 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:4718
- Rechtbank Gelderland 8 oktober 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:3692
- Rechtbank Noord-Holland 18 februari 2014, ECLI:NL:RBNHO:2014:1178
- Rechtbank Gelderland 7 maart 2014, ECLI:NL:2014:1510